

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Angela Belfrage

När den artificiella intelligensen tar över

Särskilt om ansvar vid en due diligence

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Birgitta Nyström

Termin för examen: period 1, HT2020

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Metod	6
1.4 Material	7
1.5 Forskningsläge	9
1.6 Avgränsning	9
1.7 Disposition	11
2 FÖRETAGSFÖRVÄRV OCH DUE DILIGENCE	12
2.1 Inledning	12
2.2 Tillämplig lagstiftning	12
2.3 Transaktionsprocessen	15
2.3.1 Allmänt om processen	15
2.3.2 Strategifasen	16
2.3.3 Transaktionsfasen	16
2.3.4 Integrationsfasen	17
2.4 Olika typer av förvärv	18
2.4.1 Aktieförvärv	18

2.4.2	Inkråmsförvärv	18
2.5	Due diligence	19
2.5.1	Syftet med due diligence	19
2.5.2	Riskerna med företagsförvärv	20
2.5.3	Köparens due diligence	21
2.5.4	Due diligence-rapport	23
3	ARTIFICIELL INTELLIGENS	24
3.1	Inledning	24
3.2	Defintionen av artificiell intelligens	26
3.3	Olika typer av smal intelligens	27
3.3.1	Maskininlärning	27
3.3.2	Natural language processing	28
3.4	Juridiska uppgifter som är ersättningsbara	28
3.5	Befintliga juridiska AI-system	29
3.5.1	Allmän utgångspunkt	29
3.5.2	AI-system för due diligence	30
3.5.3	Begränsningar i systemen	30
3.5.4	AI-systemens felmarginaler	31
3.6	Framtidens artificiella intelligens	32
4	AVTALSRÄTTSLIGA RELATIONER VID DUE DILLIGENCE	34
4.1	Inledning	34
4.2	Allmänt om standardavtal	34
4.3	Friskrivningsklausuler	36
4.3.1	Allmänt om skadeståndsregler i kontraktsförhållanden	36
4.3.2	Allmänt om ansvarsbegränsningar och friskrivningsklausuler	38
4.3.3	Friskrivning från grov vårdslöshet	40
4.3.4	Tolkning av friskrivningsklausuler	41
4.4	Advokatbyråns rådgivningsansvar till sin klient	42

4.4.1	Allmän utgångspunkt	42
4.4.2	Resultatansvar	45
4.4.3	Metodansvar	46
4.4.4	Pedagogiska plikten	48
4.4.5	Att avtala bort rådgivningsansvaret	49
4.5	Ansvarig rådgivare vid användning av artificiell intelligens	50
4.6	Advokatbyråns relation till AI-leverantören	53
4.6.1	Inledning	53
4.6.2	Leverantörernas användarvillkor	53
5	ANALYS	55
5.1	Inledning	55
5.2	Rådgivning och avtalsförhållandet mellan advokatbyrå och klient	57
5.2.1	Rådgivning vid due diligence	57
5.2.2	Ansvarig rådgivare vid användandet av artificiell intelligens	58
5.2.3	Möjligheten att friskriva sig från ansvar	59
5.2.4	Klientens möjlighet till ersättning för skada som orsakats av AI-systemen	60
5.3	Advokatbyråns möjlighet till ersättning för skada som orsakats av AI-systemen	61
	BILAGA A – KIRA SYSTEMS	63
	BILAGA B – DONNA TECHNOLOGIES	65
	BILAGA C – LAWGEEX	67
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	70
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	80

Summary

We are today in, what is called, the fourth industrial revolution. A term coined by Klaus Schwab, founder and Chairman of the Board of the World Economic Forum. Tasks and functions that have previously relied on the human workforce can today be automated and simplified by the help of artificial intelligence. Within the field of lawyers, artificial intelligence is being used as a compliment to the work of lawyers where artificial intelligence has above all been frequently used for document review during due diligence. The purpose of a due diligence is that the buyer is to gain sufficient knowledge of the target company, so that the known risks of purchasing the company can be divided between the buyer and the seller.

The systems are more effective than lawyers and have a lower margin of error. The law firm's services can therefore be significantly cheaper if the given advice is based on results from artificial intelligence. AI-systems are not without its limits, despite their lower margin of error. It is therefore possible that the client is suffers damages due to the system overlooking legally relevant information. In case of damage caused by the lawyer, it is possible that the advisory responsibility of a lawyer is made current. The question is there for how the advisory responsibility of a lawyer should be assessed when artificial intelligence has been used instead of human lawyers? The systems should be viewed as tools that a lawyer uses and therefor the lawyer should be the one who is responsible for the advice produced by the AI-system. How the AI-systems have been used and in what way the clients have been informed of any limits and risks that the system could entail, should be taken into consideration in regard to the lawyer's negligence. It is therefore not a sufficient condition that AI-systems are not a traditional working method for the lawyer to have acted negligently. To minimize the risks of being imposed advisory responsibility, it is important that the advice is conveyed in an educational manner with any risks that can be entailed by using AI-systems.

Sammanfattning

Idag befinner vi oss i den så kallade fjärde industriella revolutionen, ett begrepp myntat av Klaus Schwab som är grundare och styrelseordförande av World Economic Forum. Uppgifter och funktioner som tidigare förlitat sig på den mänskliga arbetskraften kan idag automatiseras och förenklas med hjälp av artificiell intelligens. Inom advokatverksamheten har artificiell intelligens använts som komplement till juristernas arbete, framförallt inom dokumentgranskning i due diligence. Syftet med en due diligence är att köparen ska få tillräcklig kunskap om målbolaget, så att de eventuella riskerna kan fördelas mellan köpare och säljare.

AI-systemen är mer effektiva än juristerna och har en lägre felmarginal. Advokatbyråns tjänster kan därför bli markant billigare om rådgivning är baserad resultat från artificiell intelligens. AI-systemen är trots sina låga felmarginaler, inte utan begränsningar. Det är därför möjligt att klienten orsakas skada på grund av att systemen missat rättsligt relevant information. Vid skada orsakad av advokaten är det även möjligt att rådgivningsansvaret aktualiseras. Frågan blir således hur rådgivningsansvaret ska bedömas i fall då artificiell intelligens använts istället för mänskliga jurister? Systemen bör ses som ett arbetsverktyg som advokaten använt sig av och advokaten bör därför vara den som ansvarar för det råd som AI-systemet producerat. I fråga om advokatens oaksamhet bör hänsyn tas till hur AI-systemet använts och på vilket sätt klienten informerats om de eventuella begränsningar och medföljande risker som systemet kan medföra. Det är således inte en tillräcklig förutsättning att AI-system inte är en traditionell arbetsmetod för att advokaten ska ha agerat oaksam. För att advokaten ska kunna minska risken för att åläggas rådgivningsansvar är det därför av vikt att rådgivningen förmedlas på ett pedagogiskt sätt med eventuella risker som kan medföras vid användandet av AI-system.

Förord

Med dessa ord avslutar jag mina studier som juriststudent vid Lunds Universitet. Stort tack till min handledare Birgitta Nyström för värdefull handledning och vägledning under uppsatsens gång. Tack till Alice Ribbenvik och Ellen Ekberg för allt ert stöd och uppmuntrande ord under den här sista terminen. Utan er vet jag inte hur jag hade tagit mig igenom uppsatsen. Tack Lund för en annorlunda, men rolig sista termin som juriststudent!

Lund, januari 2020.

Angela Belfrage

Förkortningar

AI	Artificiell intelligens
HD	Högsta domstolen
NLP	Natural language processing
SOU	Statens offentliga utredningar
VRGA	Vägledande regler om god advokatsed

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Due diligence är en tjänst som de flesta stora affärsjuridiska byråerna erbjuder sina klienter vid en företagsöverlåtelse. Due diligence är den undersökning som görs på ett målbolags ekonomiska ställning och andra förhållanden som förutsättning för ett företagsförvärv. Idag är due diligence ett centralt verktyg för transaktionsprocessen vid företagsförvärv. Due diligence påverkar vilken risk som köparen respektive säljaren är villiga att ta i en affär.¹ En organisk expansion, eller inhemsk expansion, tenderar att innebära ett lägre risktagande för köparen medan ett konglomerat, till exempel förvärv av ett nytt bolag, innehåller de största riskerna.²

Tidskriften Advokaten publicerade en enkät 2019 där det framkom att de nio stora och medelstora affärsjuridiska byråerna (b.la. White & Case och Baker McKenzie) de tillfrågat investerat i någon form av AI-teknologi. De allra flesta använder sig av ett analysverktyg med maskinlärning. Användningsområdet för AI-teknologin har än så länge främst riktats in på att gå igenom stora mängder dokument och data som ska analyseras, främst i samband med due diligence.³ Då due diligence arbetet ses som ett repetitivt arbete med lågt värdeinnehåll är tjänsten inte prioriterad och delegeras ofta till yngre jurister. Det är således inte konstigt att just due diligence har blivit ett av de första områdena där affärsjuridiska byråer testat artificiell intelligens.⁴

¹ Sevenius (2013), s. 317.

² Orrbeck (2006), s. 24.

³ Advokaten (2019).

⁴ Sevenius (2017), s. 1.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens övergripande syfte är att undersöka möjligheten att använda AI-teknologi vid en due diligence-process och hur den avtalsrättsliga relationen mellan en AI-leverantör, advokatbyrå och klient påverkas vid en sådan process. Till detta hör även att undersöka de risker som kan uppkomma med en automatiserad och digitaliserad due diligence och om sådana risker kan elimineras. Uppsatsen ämnar besvara nedanstående frågeställningar för att uppnå sitt syfte:

- Vilken part bär ansvaret för AI-teknologins resultat vid en due diligence-process?
- Vilken möjlighet har parterna att begränsa ansvaret för de risker som kan uppkomma genom friskrivningsklausuler?
- Vilket ansvar bär advokatbyrån om klienten lidit ekonomisk skada till följd av att AI-teknologin förbisett information?

1.3 Metod

Denna uppsats har utgått ifrån den rättsdogmatiska metoden för att fastställa den gällande rätten, så kallad de lege lata. Den rättsdogmatiska metoden, som är den mest vedertagna, tar sin utgångspunkt i de allmänt kända rättskällorna för att kunna fastställa gällande rätt genom lagstiftning, rättspraxis, lagförarbeten och doktrin.⁵ Inom rättskällorna följs en hierarki där lagar och författningar väger tyngst. Praxis följer sedermera i rättskällehierarkin. Praxis från Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen är främst av intresse inom juridisk diskussion för att fastställa ett visst rättsläge. Därefter kommer förarbeten till lagarna, som tillmäts ett högt värde då lagbestämmelserna tenderar att hållas kortfattade. Sist inom rättskällehierarkin kommer doktrin. I doktrinen diskuteras

⁵ Sandgren (2015), s. 48 ff.

juridiska frågor och lösningar föreslås som vidareutvecklar den gällande rätten.⁶

Den rättsdogmatiska metoden är väl lämplig till de delar som gäller företagsförvärv, due diligence och den avtalsrättsliga relationen mellan parterna för att fastställa områdenas gällande rätt. Däremot är metoden inte lika väl anpassad till de delar som berör teknologi, framförallt AI. En tvärvetenskaplig metod kommer därför att användas för att beröra rättsinformatik. Den tvärdisciplinära metoden utgår ifrån att ett områdes förklaringsmodeller, begrepp och teorier används för att förklara begrepp inom det aktuella vetenskapliga området. Metoden ger även en större möjlighet att ge ett praktiskt perspektiv på uppställda frågeställningarna.⁷ Det krävs först en förståelse för AI och dess teknologi för att sedan ska kunna användas i en juridisk kontext. En förståelse för AI ger en fördjupad förståelse för juridikens och teknologins samverkan och öppnar för en djupare analys av ämnet.

Till sist har en rättsanalytisk metod genomfört uppsatsen. Metoden innebär att argumentationen inom rättsvetenskapen är fri – att det finns fler än en rätt lösning när rättstillämparen ska lösa svåra juridiska problem. Analysen kan även byggas på variationsrikt material då den inte tillförlitar sig på rättskälleläran inom den rättsdogmatiska metoden.⁸

1.4 Material

För företagsförvärv finns det två lagar som är av betydelse: skuldebrevslagen (1936:81) och köplagen (1990:931). Till framställningen av uppsatsen har även lagarnas förarbeten, praxis samt doktrin använts.

⁶ Bernitz (2017), s. 30 ff.

⁷ Gräns (2018), s. 437.

⁸ Sandgren (2018), s. 50 ff.

Vidare har avtalslagen (1915:218) varit av relevans för att diskutera de olika rättsförhållandena mellan parterna. Framförallt har 36 § avtalslagen, generalklausulen, varit av intresse berörande standardavtal. Till området har doktrin använts. Framförallt har Robert Sevenius ”Due diligence – besiktning av företag” från 2013 varit av stor vikt gällande företagsförvärvsprocessen och due diligence-arbetet. Beträffande rådgivningsansvaret har en svensk skiljedom använts trots att den inte har ett prejudikatvärde. Skiljedomen har använts för att belysa hur rådgivningsansvar kan aktualiseras i due diligence och har därför ansetts vara av vikt för uppsatsen. Svensk doktrin har även använts på området. Framförallt har Lars Heumans ”Advokatens rättsutredningar – metod och ansvar” från 1987 och Jan Kleinemans ”Rådgivares informationsansvar – en probleminventering” från 1998 varit av stor vikt då de specifikt berör advokaters ansvar som rådgivare.

De allmänna villkor som använts i uppsatsen (se bilaga A, B och C) kommer från tre stora AI-leverantörer av AI-verktyg för due diligence: Kira Systems, Donna Technologies och Lawgeex. Det bör påpekas att de allmänna villkor som studerats endast utgör standardavtal och är således inte anpassade till individuella situationer och klienter. Det finns därmed en viss osäkerhet kring materialet, men det är likväl viktigt för ett mer praktiskt perspektiv på frågor om friskrivningsklausuler och ansvarsbegränsningar.

Ämnena AI, teknologi och digitalisering är konstant i förändring och har alla internet som förutsättning. En stor del av materialet har därav hämtats från olika ledande tidningar, rapporter och företag via internet. Eftersom datan som finns på internet konstant ökas och förändras finns det alltid en risk för att den information som inhämtats förändras över tiden. Materialet som hämtats genom internet är således osäkert. Det går inte att garantera att källorna kommer bestå i sin originalform, men då fenomenet kring AI fortfarande är relativt nytt finns den största delen av källorna på internet.

1.5 Forskningsläge

Den svenska AI-forskningen och användandet av AI är som helhet svagare i jämförelse med andra länder. Ställningen är baserad på antal publikationer i AI-tidsskrifter i Web-of-science samt närvaron vid 19 av de högst rankade AI-konferenserna. Idag bedriver KTH den mest omfattande AI-forskningen i Sverige, följt av Linköpings Universitet, Chalmers, Lunds Universitet och Uppsala Universitet. Under de senaste åren den uppmärksamhet som globalt kommit att omge AI haft sin bakgrund i en ökad användning av maskininlärning i olika tillämpningar, samt de stora resultat som djupinlärning uppvisat. En stor del av AI-forskningen sker utanför Sverige där USA och Kina dominerar forskningsfronten.⁹

Uppsatsen berör både juridiken och teknologin, där forskningen för det aktuella området till viss del kan härledas till rättsinformatiken.

Rättsinformatik kan definieras som förhållandet och interaktionen mellan juridiken och informations- och kommunikationsteknologier. I Sverige är det framförallt Svenska föreningen för IT och Juridik (Siju) och Institutet för rättsinformatik som bedriver forskning på området.¹⁰

1.6 Avgränsning

Due diligence är en stor process som inte bara utgör en legal del utan due diligence kan beröra den finansiella situationen hos ett företag eller en utvärdering av de anställda och nyckelpersoner som finns i företaget.

Uppsatsen ämnar dock att endast fördjupa sig i den legala due diligence då det är den processen som utgår från juridiken. Till detta hör processen av de risker som kan uppkomma och hur AI-verktygen används vid legala due diligence processer. All annan typ av due diligence, t.ex. finansiell due

⁹ Vinnova (2018), s. 93 och 97 ff.

¹⁰ Institutet för rättsinformatik som bedriver forskning på området och Siju.

diligence lämnas därmed utan avseende. I denna uppsats är det endast privata företagsförvärv som diskuteras. Med privata företagsförvärv åsyftas förvärv av onoterade bolag. Förvärv av publika bolag kommer därmed att utelämnas.

Teknologins och digitaliseringens utveckling i samhället har ständigt förändrats, idag förefaller AI-teknologin vara mest i fokus – framförallt i frågan om digitalisering av juridiskt arbete. Det finns däremot olika typer av AI-teknologi. Uppsatsen fokuserar endast på artificiell smal intelligens, utöver de typer av AI som tas upp i avsnitt 3.1. Uppsatsen fokuserar endast på artificiell smal intelligens då det är den typen av artificiell intelligens som är mest anpassningsbar till det juridiska arbetet. Till artificiell smal intelligens hör maskininlärning och språkinlärning till och förefaller vara den mest tillämpliga versionen på AI för due diligence-arbetet. Andra typer av AI kommer därför att utelämnas.

Uppsatsen ämnar inte diskutera hur tillämpningen av AI vid en due diligence-process görs i andra länder. En komparativ jämförelse med ledande länder inom AI, såsom Kina, Storbritannien och USA, hade varit intressant, men har utelämnats av utrymmes- och tidsskäl. Till diskussionen om användning av AI vid en due diligence-process uppkommer det naturligt ofta frågor om personlig integritet och AI:s förhållande till den nya dataskyddsförordningen, GDPR.¹¹ Det finns många risker vid en due diligence-process då den har som syfte att samla in och analysera data. Trots att detta är en viktig och intressant fråga, är uppsatsens syfte att utreda ansvarsfrågan och kommer därför inte att beröra frågor om datasäkerhet och integritet.

¹¹ Jmf. Advokaten (2019).

1.7 Disposition

Uppsatsen börjar i *avsnitt två* som ger läsaren en förståelse i företagsförvärvsprocessen och due diligence. Avsnittets början redovisar transaktionsfaserna och diskuterar den tillämpliga lagstiftningen för företagsförvärv. Därefter redogörs begreppet due diligence, dess syfte och riskerna med due diligence.

Avsnitt tre redovisar AI-teknologi: definitionen av artificiell intelligens utreds, de olika typer av artificiell intelligens presenteras och dess begrepp. I avsnittet diskuteras även vilka juridiska uppgifter som kan tänkas ersättas med artificiell intelligens samt befintliga AI-system redovisas och deras begränsningar.

Avsnitt fyra är uppsatsens mest centrala del och har som syfte att väva in och sammanfläta avsnitt två och tre. Inledningsvis förklaras den svenska avtalsrätten och innebörden av standardavtal. Därefter fördjupar sig uppsatsen i friskrivningsklausuler. Delavsnittet om friskrivningsklausuler ger en kortfattad introduktion till skadeståndsrätten och definierar begreppet ansvarsbegränsning och friskrivningsklausuler. I avsnittet utreds de avtalsrättsliga förhållandena mellan advokatbyrå och klient samt förhållandet mellan AI-leverantör och advokatbyrå. Avsnittet utreder även advokatbyråers rådgivningsansvar och deras möjligheter att avtala bort detta. En kortare presentation av tre AI-leverantörers användarvillkor tas upp. Här kommer även en kortare analys om AI-leverantörernas ansvar att presenteras.

Det sista avsnittet, *avsnitt fem*, utgör uppsatsen analys. Här kopplas alla avsnitten ihop och diskuteras. I analysen diskuteras de svar på uppsatsen syfte och frågeställningar.

2 Företagsförvärv och due diligence

2.1 Inledning

Den juridiska rådgivningen vid överlåtelse av affärsrörelser inom advokatbyråernas verksamhet har ökat kraftigt under det senaste halvsekle. Den stora ökningen av verksamma advokater och biträdande jurister vid affärsjuridiska byråer har till stor del grundats i att de affärsjuridiska byråerna haft företagsöverlåtelser som en av sina huvudsysslor.¹² Inom näringslivet är företagsförvärv ett fenomen som får mest uppmärksamhet. Företagsförvärv är en händelse som drastiskt förändrar förutsättningarna för företagets företagsledning, aktieägare, anställda m.fl. under en lång tid framåt. Ett företagsförvärv är förknippat med stora möjligheter, men även stora risker.¹³ Det finns olika incitament till varför ett företagsförvärv kan bli aktuellt. Det kan handla om att en part vill komma åt en viss geografisk marknad, en viss produkt, ett kundsegment, eller en ökad omsättning.¹⁴ Tillväxten hos ett bolag kan komma genom egen intern utveckling och tillväxt, så kallad organisk tillväxt, eller genom företagsförvärv där ett bolag förvärvar andra bolags inkräm eller aktier.¹⁵

2.2 Tillämplig lagstiftning

Det finns ingen specifik lag som är tillämplig på företagsförvärv. Vidare finns det relativt få regler som reglerar, direkt eller indirekt, due diligence

¹² Forssman (2016), s. 11 f.

¹³ Sevenius (2011), s. 19.

¹⁴ Forssman (2016), s. 13.

¹⁵ Sevenius (2011), s. 199 f. och Orrbeck (2006), s. 24 och 116 f.

juridiska betydelse. Likaså finns det få rättsfall som uttryckligen berör due diligence.¹⁶ Det skulle vara svårt att reglera företagsförvärv genom en generell lag, då det inte finns en enhetlig process för ett förvärv. I doktrin och praxis har två lagar diskuterats flitigt som tillämpliga vid företagsförvärv, skuldebrevslagen (1936:81) och köplagen (1990:931). Dessa lagar skulle således vara tillämpbara utöver avtalslagen (1915:218).¹⁷

Köplagen är formellt sett tillämplig på företagsförvärv. Det finns en allmän uppfattning bland jurister att köplagen i många hänseenden inte passar till att reglera aktie- eller företagstransaktioner. Detta skulle således innebära att ”lagen är tillämplig, men inte lämplig”¹⁸.¹⁹ Av 1 § köplagen framgår det att lagen är tillämplig på lös egendom, till exempel aktier eller ett företags fysiska tillgångar.²⁰ Att köplagen är tillämplig på aktieköp framgår även av en svensk skiljedom från 1986 där allmänna köprättsliga regler tillämpades när samtliga aktier i bolaget förvärvades.²¹ I NJA 1976 s. 341 har man vidare ansett att köplagen även kan tillämpas på köpet av själva bolaget och således inte endast på aktieköpet. Denna åsikt hittas även i doktrin.²²

3 § köplagen fastställer att lagen är dispositiv vilket innebär att parterna kan avtala bort lagen. Det är vanligt när det gäller företagsförvärv att parterna utnyttjar denna avtalsfrihet och ersätter en stor del av lagens regler med egna avtalsvillkor. För att åsidosätta köplagens bestämmelser krävs det att parterna uttryckligen fränkänner köplagen och dess verkan på rättsförhållandet. Vidare krävs det att parterna preciserar vad som ska gälla

¹⁶ Sevenius (2013), s. 317.

¹⁷ Lindskog (1990) s. 142, Ramberg (1992) s. 84 f., jmf. Sevenius (2013), s. 318.

¹⁸ Citat av Robert Sevenius, hämtat ur Sevenius (2013), s.318.

¹⁹ Sevenius (2013), s. 318.

²⁰ Johannson (1990), s. 48, Sevenius (2013), s. 318, Hultmark (1992), s. 79 och Ramberg (2005), s. 13.

²¹ Årsskrift från Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut, Svensk och internationell skiljedom 1986, s. 47.

²² Karnell, Festskrift till Knut Rodhe s. 271 – 309 och Hultmark (1992), s. 83.

istället för köplagen på varje punkt i avtalet. Överlåtelseavtalen vid företagsförvärv tenderar därmed att ersätta köplagen i praktiken.²³

I propositionen till köplagen framhölls det att andra lagregler skulle kunna träda istället för eller komplettera köplagens regler för vilket 9 § skuldebrevslagen gavs som exempel.²⁴ Hultmark anser däremot att då aktier är en lös egendom skulle det inte vara helt korrekt att klassificera aktier som ett skuldebrev enligt skuldebrevslagen. För att skuldebrevslagen skulle vara tillämplig krävs det att aktierna kan klassificeras enligt fordringsrätten, d.v.s. aktieägarna skulle motsvara en borgenär och aktiebolaget en gäldenär. Dock ter det sig mer korrekt att säga att aktieägarna har ett ägandeanspråk än en fordringsrätt. Inom fordringsrätten skulle aktieägarnas fordran vara föremål för preskription, men så är inte fallet för deras anspråk.²⁵ Lagarna har helt olika regleringar av säljarens ansvar för fel i avtalsobjektet då vare sig köplagen eller skuldebrevslagen är anpassade för de problem som kan uppkomma i och med fel i aktie. Enligt 9 § 2 st. skuldebrevslagen ansvarar inte säljaren av ett skuldebrev för kvalitetsfel. Däremot kan säljaren fortfarande bli ansvarig enligt avtalslagen om agerandet skett mot tro och heder. Ett ansvar finns även för att skuldebrevet existerar.²⁶

I doktrin har det, som tidigare stadgats i början av avsnittet, diskuterats flitigt om vilken lag som ska tillämpas beträffande fel vid aktieköp. Karnell är av åsikten att 9 § 2 st. skuldebrevslagen gäller vid alla aktieköp enligt marknadspraxis. Vid fråga om köp av samtliga aktier, har säljaren dock en upplysningsplikt enligt Karnell.²⁷ Johansson är av åsikten att då aktiesäljaren haft ett kontrollerande inflytande över bolaget vars aktier säljs, bär säljaren ett ansvar enligt köplagen och om säljaren saknar inflytande bär

²³ Sevenius (2013), s. 318 ff.

²⁴ Prop. 88/89:76, s. 61.

²⁵ Hultmark (1992), s. 82.

²⁶ Hultmark (1992), s. 80.

²⁷ Jmf. Karnell (1976), s.288 ff.

säljaren endast ansvar enligt 9 § 2 st. skuldebrevslagen.²⁸ Åhman är av åsikten att köplagen endast bör tillämpas i de fall köpet rör större delen av företagets insatta kapital och köparen uppnår bestämmande inflytande i företaget genom köpet.²⁹ Ramberg anser att principen i 9 § 2 st. skuldebrevslagen gäller för köp av ett fåtal aktier, men att säljaren vid andra aktieköp kan ådra sig ett mer långtgående ansvar.³⁰ Lindskog följer samma linje och anser att köplagen är tillämplig på alla aktieköp.³¹

Det är således inte helt självklart om köplagen eller skuldebrevslagen ska tillämpas vid köp av aktier. Köplagen är däremot en av de mest centrala lagarna inom civilrätten för vilket lagen alltid kommer diskuteras vid eventuella tvister.³² Skuldebrevslagens tillämpningsområde blir däremot begränsat med tanke på ovanstående resonemang uppsatsen kommer att ta som utgångspunkt att köplagen är den lag som är tillämplig.

2.3 Transaktionsprocessen

2.3.1 Allmänt om processen

Transaktionsprocessen består av tre faser: strategifasen, transaktionsfasen och integrationsfasen. Processen är ett medvetet sätt att bemöta de problem och risker som finns vid företagsförvärv. En transaktionsprocess är situationsberoende för vilket det inte går att beskriva processen som linjär då många av moment löpet parallellt eller där vissa moment saknas helt.³³ I nedanstående avsnitt presenteras de tre olika faserna mer ingående.

²⁸ Jmf. Johansson (1990), s. 90 f.

²⁹ Jmf. Åhman (1990), s. 481.

³⁰ Jmf. Hellner och Ramberg (1991), s. 40.

³¹ Hultmark (1992), s. 84 f. jmf. Lindskog (1991), s. 306 ff.

³² Hultmark (1992), s. 80 och Sevenius (2013), s. 318.

³³ Sevenius (2011), s. 105.

2.3.2 Strategifasen

Den första fasen inom transaktionsprocessen är strategifasen. En fas där köparens idéer, analyser och aktiviteter leder fram till en målsättning för hur förvärvet ska genomföras. Fasen består i att generera idéer tills en specifik idé tagits fram för att sedan konkret skapa projektförberedelser inför den tilltänkta transaktionen. Det finns framförallt två transaktionsverktyg som kommer till användning i strategifasen. Det första verktyget är strategisk analys, som är en analys av köparens långsiktiga behov, målsättningar och handlingsalternativ. Analysen används även för att undersöka motiven och riskerna i en konkret transaktion. Det andra verktyget är sökning och identifiering av målföretaget som är sökprocess som innebär att köparen söker, identifierar och preliminärt utvärderar enskilda företag som potentiella målföretag. En noggrannare analys kan ske efter att ett eller flera företag valts ut som eventuella målföretag för vilket en förhandling mellan köpare och säljare kan ske.³⁴

2.3.3 Transaktionsfasen

Transaktionsfasen är den fas som leder den preliminära överenskommelsen mellan parterna till ett bindande köpeavtal. Fasen består av olika verktyg som kan bekräfta de antaganden och de preliminära analyser som gjorts under strategifasen. Transaktionsfasen är mer formell till sin natur än strategifasen. Fasen förutsätter att det finns en grundläggande samsyn mellan köparen och säljaren beträffande transaktionens genomförande. För att uppnå en sådan samsyn ska köparen normalt ha lämnat ett indikativt bud som båda parter anser är en rimlig prisnivå. Vidare består fasen till stor del av informationsöverföring från säljare till köpare då köparen saknar information om målbolaget för att genomföra transaktionen.³⁵

³⁴ Sevenius (2011), s. 107 och 125 f.

³⁵ Sevenius (2011), s. 114 och 126.

Transaktionsfasen är en mycket arbetsintensiv fas. Stora delar av arbetet utförs av konsulter vilket resulterar i stora kostnader. I stora delar handlar fasen om att parterna utbyter information och att analysera målföretaget. Informationsutbytet innehåller ofta förhandling då köparen vill få så mycket information som möjligt medan säljaren inte vill lämna ut för mycket information. En stor del av informationen tillhandahålls genom företagsbesiktning, eller due diligence. Syftet är att ge köparen en fördjupad kännedom om målföretagets överensstämmelse med förväntningarna.³⁶ Due diligence genomförs under den här fasen.³⁷ Due diligence omfattar flera områden, b.la. finansiell information, skatter, juridik och kommersiella förhållanden. Det är en viktig del av informationsutbytet mellan parterna och är en grundläggande förutsättning för köparens intresse för att slutföra affären.³⁸

2.3.4 Integrationsfasen

Integrationsfasen är den fas där köpeavtalet verkställs och där köparföretaget tillträtt målföretaget. Företagens styrning och organisation ska samordnas. Till fasen finns även ett efterarbete som är kopplat till den tidigare transaktionsfasen, såsom köpeskillingsavräkning, fysiskt och rättsligt övertagande och tillträdesgranskning. En av de centrala anledningarna till att många transaktioner misslyckas är bristande förståelse och engagemang i integrationsfasen.³⁹ Integrationsfasen är oftast i stort densamma oavsett form av transaktionsprocessen, däremot finns det stora skillnader mellan finansiella och industriella transaktioner. De verktyg som använts i strategi- och transaktionsfasen lägger grunden för framgång i sammanslagningen av köpar- och målföretaget.⁴⁰

³⁶ Sevenius (2011), s. 127.

³⁷ Sevenius (2013) s, 42.

³⁸ Sevenius (2011), s. 127.

³⁹ ibid, s. 115.

⁴⁰ Sevenius (2011), s. 128.

2.4 Olika typer av förvärv

2.4.1 Aktieförvärv

I ett aktieförvärv är köpobjektet aktier i ett aktiebolag; vanligen rör förvärvet köp av samtliga aktier eller en andel av bolagets aktier.⁴¹ Ofta karakteriseras aktieköp av att parterna inte står i något långvarigt förhållande till varandra. Därav är konfliktlösningar i samband med tvister gällande ett aktieköp inte avgörande då goda relationer i framtiden sällan är ett avgörande moment. Aktieköp är en kommersiell transaktion och utgår från att parterna har förmåga att tillvarata sina egna rättigheter och att de kalkylerar med sina skyldigheter.⁴²

2.4.2 Inkråmsförvärv

Inkråmsförvärv innebär att köparen köper en mängd enskilda objekt. Karakteristiskt för inkråmsförvärv är att köparen vanligen specificerar vad som överläts och med ledning av en sådan specifikation tar fram värdet på bolaget. Skillnaden mellan aktie- och inkråmsförvärv är således att vid ett aktieförvärv görs ingen specifikation beträffande vad som ska överlåtas. Vid aktieförvärv tillfaller nämligen aktiebolagets tillgångar till aktieägaren.⁴³

Orrbeck anser att fördelen med inkråmsförvärv är att köparen inte behöver riskera att bli ansvarig för skulder som denne inte kände till vid avtalstiden. Däremot påpekar Orrbeck att denna typ av förvärv tenderar en mer noggrann avtalsskrivning för att säkerställa att alla de tillgångar köparen verkligen önskar överta inkluderas i förvärvet. Avtal med tredje man kan vara en sådan komplikation på inkråm som inte tillfaller köparen

⁴¹ Sevenius (2011), s. 35, Hultmark (1992), s. 29.

⁴² Hultmark (1992), s. 29.

⁴³ Hultmark (1992), s. 30 f.

automatiskt vid förvärvet. Köparen behöver då förhandla med tredje man för att försäkra om att avtalen fortlöper även efter förvärvet.⁴⁴ Även vid inkråmsförvärv har anställda rätt till fortsatt anställning hos köparen. Förhandlingsskyldigheten om turordning, avgångsvederlag eller dylikt bortfaller vid ett sådant förvärv. Köparen måste då få de anställda att acceptera en ny anställning hos köparen.⁴⁵

2.5 Due diligence

2.5.1 Syftet med due diligence

Due diligence är den undersökning som görs på ett målbolags ekonomiska ställning och andra förhållanden som förutsättning för ett företagsförvärv. Due diligence är en central del vid en transaktionsprocess (transaktionsfasen nämns i avsnitt 2.3.3). Begreppet *diligence* ansluter nära till rättsprincipen om *duty of care* (aktsamhetsansvar) i den angloamerikanska rätten. Principen innebär att en person är skyldig att vara försiktig och hänsynsfull för att undvika skada, både för andras del som egen i sina allmänna relationer och utbyten med andra personer. En person som inte uppfyllt sin aktsamhetsförpliktelse är således oaktsam.⁴⁶

Den legala due diligence som typiskt sett tillhandahålls av affärsjuridiska advokatbyråer är en undersökning av rättslig information och dokumentation i målföretaget. Den är disponerad utefter de olika rättsområden och lagar som ingår i rättsordningen. Den metod som används vid legal due diligence är bara i begränsad mån baserad på allmän juridisk metod, det vill säga en etablerad metod för gällande rätt som appliceras på ett enskilt fall genom en systematisk genomgång av de olika rättskällorna

⁴⁴ Orrbeck (2006), s. 116.

⁴⁵ *ibid*, s. 116 f.

⁴⁶ Sevenius (2013), s. 26 ff., 41 ff. och 127.

relaterat till det specifika fallet. Juristerna använder istället en metod baserat på checklistor, textanalys och logisk slutledningsförmåga för att upptäcka de legala risker som kan påverka målföretaget och köparen ställning efter ett genomförbart köp.⁴⁷ Due diligence-arbetet ser olika ut beroende på den specifika transaktionen. Vid en legal due diligence kontrolleras avtal, bolagshandlingar, tvister och andra rättsliga förbindelser.⁴⁸

Idag är due diligence ett centralt verktyg för transaktionsprocessen vid företagsförvärv. För ett framgångsrikt företagsförvärv är planeringen och genomförandet av besiktningen av målföretaget det mest tidskrävande och kritiska momentet.⁴⁹ Due diligence har som syfte att fördela de köprättsliga riskerna mellan köpare och säljare. Det innebär att en due diligence avgör vem som ska ta ansvar för felaktigheter som uppstår i målföretaget.⁵⁰ En due diligence ett omfattande arbete, framförallt för köparen där stora mängder information ska tas fram och presenteras.⁵¹ Due diligence syftar således till att fånga upp riskerna vid företagsförvärv så att köparen och andra involverade parter kan undvika dem eller lindra dess konsekvenser.⁵²

2.5.2 Riskerna med företagsförvärv

En grund till den höga risken att misslyckas med företagsförvärv är för att varje förvärv är unikt. Det finns i princip alltid nya eller förändrade förutsättningar vid ett företagsförvärv. Sådana förutsättningar kan bl.a. vara skiftande regelverk, parter, verksamheter eller målsättningar. Det blir därav svårt att dra lärdom av tidigare transaktioner och erfarna transaktionsspecialister tvingas ständigt att anpassa sig till de annorlunda

⁴⁷ Sevenius (2013), s. 84 ff.

⁴⁸ Sevenius (2011), s. 250 ff och 265.

⁴⁹ Sevenius (2013), s. 41.

⁵⁰ *ibid*, s. 317.

⁵¹ Orrbeck (2006), s. 77,

⁵² Sevenius (2013), s. 47.

förutsättningarna för varje transaktion.⁵³ Riskerna med företagsförvärv är också många. Det kan vara fråga om målbolaget inte besitter de inkomstgenererande tillgångar som målbolaget värderats på. Den omsättningsprognos som målbolaget förväntas ha kanske inte utvecklats i den riktning prognosen visat.⁵⁴ I princip sker riskövergången i ett förvärv direkt och fullständigt vid tillträdet – oaktat de avtalsvillkor som på marginalen justerar risken mellan parterna. Vid signing [den engelska termen för när parterna skriver på köpavtalet] tar köparen över ansvaret för osäkerheterna kring målföretagets utveckling i framtiden.⁵⁵

2.5.3 Köparens due diligence

Due diligence-arbetet härrör sig från 20 § första stycket köplagen där köparen inte får såsom fel åberopa vad han måste ha känt till vid köpet. Köparen får således inte åberopa fel som framkommit eller borde ha framkommit under en due diligence, jämför 20 § andra stycket köplagen.⁵⁶ Som utgångspunkt har köparen inget ansvar för att göra en due diligence. Såvida säljaren inte uppmanat köparen enligt 20 § köplagen att göra en due diligence så kan köparen förutsätta att godset i är felfritt. Köparen har ett ansvar att så noggrant som möjligt undersöka sådana förhållanden och omständighet som säljaren inte bär något ansvar för före köpet. Det är av vikt att skilja mellan undersökning enligt 20 § köplagen för förhållanden som säljaren kan bli ansvarig för och den due diligence köparen gör gällande förhållanden som säljaren aldrig kan bli ansvarig för.⁵⁷

Det finns flera olika faktorer som säljaren inte ansvarar för vid en värdering av aktier, t.ex. köparens antaganden om den framtida utvecklingen. Köparen

⁵³ *ibid*, s. 47 f.

⁵⁴ Se Sevenius (2013), s. 47 ff. för fler exempel på risker som kan uppkomma.

⁵⁵ Sevenius (2013), s. 49.

⁵⁶ *ibid*, s. 324.

⁵⁷ Hultmark (1992), s. 173.

bör således se till att dennes antaganden är riktiga då köparen själv står för risken. Det krävs ingen uttrycklig uppmaning från säljaren för att köparens ansvar att göra en due diligence aktualiseras, utan det är tillräckligt att säljaren förevisar köpeobjektet eller håller det tillgängligt för granskning. Om köparen tecknar ett avtal med en klausul där köparen beretts tillfälle att undersöka varan aktualiseras även ansvaret att göra en due diligence. Det kan även vara underförstått att köparen bör undersöka köpeobjektet, t.ex. på grund av handelsbruk.⁵⁸

Att köparen har ett ansvar att genomföra en due diligence före köpet kan innebära som konsekvens att de fel som upptäckts eller borde ha upptäckts vid en undersökning, inte senare kan åberopas. Köparens insynsmöjligheter påverkar möjligheterna att åberopa köprättsligt fel i hög grad.⁵⁹ Enligt principen om caveat emptor bär säljaren inte något ansvar för det försålda objektets kvalitet. I princip innebär detta att köparen själv ansvarar för att värdera och undersöka köpegodset och att dess värdering görs på egen risk. Vid aktieköp kan det vara motiverat med en särskilt långtgående caveat emptor princip på grund av köpeobjektets karaktär. Aktiebolagets namn ger ingen anvisning på de ”inre” egenskaper som köpobjektet har, därför är det lämpligt att köparen i eget intresse säkerställer att köpobjektet har de egenskaper som köparen förväntar sig.⁶⁰ De risker som identifieras under en due diligence kan sedan avhjälpas med förändring av köpavtalets villkor eller transaktionsstrukturen. Det vanligaste sättet att minimera risker för köparen är att begära att säljaren garanterar i avtalet att riskerna inte realiserar.⁶¹ Se vidare i avsnitt 4.2–4.3 om standardavtal och friskrivningsklausuler.

⁵⁸ Se Prop. 88:80/76, s. 94 och Hultmark (1992), s. 174 f.

⁵⁹ Hultmark (1992), s. 33.

⁶⁰ *ibid*, s. 80 f.

⁶¹ Sevenius (2013), s. 86.

2.5.4 Due diligence-rapport

Resultatet av en due diligence tenderar att presenteras i en så kallad due diligence-rapport. Rapportens omfattning och format påverkas av uppdragsavtalet mellan advokatbyrå och klient. Rapporten är dock generellt i tre delar: en introduktion, en rapport och bilagor. Det är viktigt att rådgivaren rapporterar tydligt vad denne har och inte har undersökt i inledningen. Advokatbyråer tenderar även att ha någon form av ansvarsbegränsning med i inledningen. Rapporterna tenderar att vara kortfattade och utgör så kallade ”exceptions only”-rapporter, som stadgar avvikelser från vad köparen normalt hade kunnat vänta sig.⁶²

⁶² Svernlöv (2004), s. 30–37.

3 Artificiell intelligens

3.1 Inledning

Idag sägs vi vara i början på den fjärde industriella revolutionen. En term myntad av Klaus Schwab, grundaren och styrelseordförande för World Economic Forum. Termen beskriver en värld vars individer flyttar sig mellan den digitala sfären och ”offline” verkligheten genom teknologi som hjälper dem att hantera sina liv. En revolution som kommer att bidra till en mer aktiv roll för artificiell intelligens.⁶³ Science fiction älskar bilden av artificiell intelligens som en intelligent maskin, ofta förknippad som en robot, som är smartare och har möjligheten att utföra uppgifter bra mycket bättre än vad den vanliga människan någonsin skulle kunna göra. Dagens AI-system är dock inte lika avancerad som den bild science fiction ger. AI-system idag har visat sig mer träffsäker än människan gällande vissa specifika uppgifter, men den har en lång väg att gå innan den överträffar människan på alla plan.⁶⁴

Artificiell intelligens har en lång historia. Artificiell intelligens skapades officiellt 1956 under det så kallade *The Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence* (”Dartmouth Workshop”) och där en av deltagarna, John McCarthy, myntade begreppet artificiell intelligens. Artificiell intelligens har dock en mer långtgående historia. Redan 1950 publicerade den framstående matematikern Alan Turing en artikel om möjligheten till artificiell intelligens. Det var i den här artikeln Turing först beskrev vad som idag är känt som Turingtestet, som används för att avgöra om ett datorsystem besitter artificiell intelligens (testet beskrivs mer ingående i avsnitt 3.2).⁶⁵

⁶³ Min, David och Kim (2018), s. 90–91, jmf. Dir. 2018:85, s. 2.

⁶⁴ Hadhazy (2012), jmf. Semmler och Rose (2017), s. 86.

⁶⁵ Frankish och Ramsey (2014), s. 16 ff. och Bostrom (2014), s.6.

Vetenskapen om artificiell intelligens är preliminärt modellerat efter den mänskliga kognitiva utvecklingen.⁶⁶ Trots att tillämpningen av artificiell intelligens haft en stor betydelse inom informationssökning, bildigenkänning m.m., så har det praktiska genomslaget av artificiell intelligens varit begränsat inom stora delar av den offentliga verksamheten och näringslivet.⁶⁷ Artificiell intelligens tros under de närmsta åren utgöra en komplettering till människan, snarare än dess ersättare. Därigenom kommer kvaliteten och effektiviteten i olika arbetsuppgifter bli bättre, vilket skulle möjliggöra att människors arbete blir mindre rutinartat och öppna möjligheten till mer kreativa arbetsuppgifter. Vinnova utförde en undersökning 2018 om artificiell intelligens i svenskt näringsliv och i det svenska samhället. Enligt denna undersökning kommer utvecklingen av artificiell intelligens de närmsta decennierna generera teknik som förstärker och stödjer människans kompetens och förmåga.⁶⁸

Det finns tre versioner av artificiell intelligens: (1) artificiell superintelligens, (2) artificiell generell intelligens och (3) artificiell smal intelligens. Artificiell superintelligens är den version av AI som är eller skulle kunna bli smartare än de bästa mänskliga experterna inom ett eller flera områden. Den generella intelligensen åsyftar på maskiner vars intelligens kan användas till alla möjliga problem som kan motsvara en människa. Den smala intelligensen åsyftar en specifik uppgift för maskinintelligens.⁶⁹ Det är den smala intelligensen som är i fokus då den bör anses mest anpassad för due diligence-arbetet.

⁶⁶ Frankish och Ramsey (2014), s. 30.

⁶⁷ Vinnova (2018), s. 30.

⁶⁸ *ibid*, s. 30.

⁶⁹ SKR (2017), s. 5 jmf. Sandström (2017), s. 14.

3.2 Definitionen av artificiell intelligens

Det finns inte en entydig definition eller en allmänt vedertagen definition av vad artificiell intelligens är. Vad som däremot kan definieras är att artificiell intelligens är digitala teknologier och verktyg som möjliggör automatiserad informationsbehandling och beslutsfattande som tidigare förutsatt mänskligt tänkande. Vinnova⁷⁰ har i sin slutrapport från 2018 om artificiell intelligens definierat det som:

”Förmågan hos en maskin att efterlikna intelligent mänskligt beteende. Det vill säga den förmåga hos maskiner som möjliggör för dessa att fungera på meningsfulla sätt i relation till de specifika uppgifter och situationer de avses utföra och agera inom. Artificiell intelligens är också det vetenskaps- och teknikområde som syftar till att studera, förstå och utveckla maskiner med intelligent beteende.”⁷¹

Att definiera artificiell intelligens har som sagt varit svårt. Det finns alldeles för många definitioner, men samtidigt är dessa inte tillräckliga. Stuart Russel och Peter Norvig har i sitt verk lagt fram åtta definitioner av artificiell intelligens som exempel, men har inte föredragit den ena definitionen framför den andra.⁷² Revisionsbyrån Deloitte har definierat artificiell intelligens som teorin och utvecklingen av datorsystem som kan utföra uppgifter som normalt kräver mänsklig intelligens.⁷³

För att avgöra om ett datorsystem besitter artificiell intelligens skapade Alan Turing 1950 det så kallade Turingtestet. Testet går ut på att låta testpersoner

⁷⁰ Vinnova är Sveriges innovationsmyndighet vars uppdrag är att stärka Sveriges innovationsförmåga.

⁷¹ Se Vinnova (2018), 28.

⁷² Gurumurthy, Muraskin och Schatsky (2014), jmf. Russel och Norvig (2014), s. 1 ff.

⁷³ Gurumurthy, Muraskin och Schatsky (2014).

konversera via terminaler med antingen en människa eller ett AI-språkprogram för att sedan låta testpersonerna avgöra om de konverserat med fysiska människor eller datorprogrammet. Om testpersonerna inte kan avgöra mellan de två, anses datorprogrammet besitta artificiell intelligens.⁷⁴

3.3 Olika typer av smal intelligens

3.3.1 Maskininlärning

Maskininlärningen har en lång historia som fått en renässans under de senaste 20 åren. Maskininlärning är baserat på en mångfald av algoritmer och tekniker som appliceras på en stor variation av problem.⁷⁵ AI-systemet kan definieras som ett datasystems förmåga att förbättra sig genom att utsättas för data utan att nödvändigtvis följa explicit inställda instruktioner eller omprogrammering. Således är maskininlärning processen att utbilda systemet att lära sig från data som den blivit inmatad med för att kunna svara på data som den aldrig utsatts för innan. AI-systemet bygger på att maskininlärningen kan utföra en specifik handling. I grunden är maskininlärning således förloppet att automatiskt hitta mönster i data, sådana mönster kan sedan användas för att dra slutsatser i form av kvalitativa förutsägelser.⁷⁶

Maskininlärning kräver dock ”träning” istället för programmering i form att processa data som systemet sedan får återkoppling på. Ju mer data systemet processar, desto bättre blir förutsägelseerna. Den här typen av träning kräver stora resurser – i form av tid, experter och datamängder. Vidare är träningen av systemet mycket känsligt – en liten avvikelse kan få stora konsekvenser som kan uppenbara sig långt efter. Maskininlärning har ett brett

⁷⁴ Frankish och Ramsey (2014), s. 17 f.

⁷⁵ ibid, s. 151.

⁷⁶ Gurumurthy, Muraskin och Schatsky (2014), Sevenius (2017), s. 2.

tillämpningsområde med en stor potential att förbättra sin prestation som kräver en stor mängd data.⁷⁷

3.3.2 Natural language processing

Natural language processing (eller NLP) innebär en dators förmåga att arbeta med texter på samma sätt som människor gör, till exempel skapa grammatiskt korrekt text. System med NLP förstår sig inte på texter på samma sätt som människor, men systemet har möjlighet att manipulera texterna på ett sofistikerat sätt. Detta innebär att NLP har förmågan att automatiskt identifiera människor och platser som omnämns i t.ex. ett dokument, identifiera ett dokumentens huvudämne m.m. Traditionella datasystem som behandlar texter har inte samma förmåga att manipulera texterna då de arbetar med enkla mönster.⁷⁸ NLP å andra sidan har förmågan att analysera stora mängder ostrukturerad textinformation.⁷⁹

3.4 Juridiska uppgifter som är ersättningsbara

Framsteg inom robotik och artificiell intelligens leder naturligt till att arbete ersätts. Det räcker med att se till bilindustrins historia. När det kommer till vissa uppgifter är maskiner bara mer effektiva än människor.⁸⁰ Under de senaste fem-tio åren har det blivit vanligare med virtuella datarum (eng. *virtual data rooms*) och förutsättningarna för att använda sig av AI-system har därmed blivit en naturlig utveckling. I virtuella datarum presenteras information om målbolaget till dess intressenter i elektronisk och digital

⁷⁷ Gurumurthy, Muraskin och Schatsky (2014), Sevenius (2017), s. 2. och Semmler och Rose (2017), s. 86.

⁷⁸ Gurumurthy, Muraskin och Schatsky (2014).

⁷⁹ Sevenius (2017), s. 2.

⁸⁰ Jeffrey (2018).

form som gjorts tillgängligt via Internet. Dokumenten i virtuella datarum kategoriseras, numreras och filtreras vilket innebär att de virtuella datarummen är väl förberedda på analysarbetet en intresserad köpare kommer göra. Detta har lett till en bred digitalisering av due diligence där AI-systemen kan användas.⁸¹

Idag är det främst de delar av juridiken där stora mängder data och dokument ska gås igenom och analyseras där AI-systemen kan användas, t.ex. i samband med due diligence vid företagsöverlåtelser.⁸² Användningen av AI-system behöver således inte vara så komplext. Det kan handla om att låta AI-systemet söka av dokument i jakt efter vissa klausuler eller att granska dokumenten efter regelefterlevnad. Vidare kan AI-systemet endast avse att mer avancerat korrekturläsa dokument, således behöver inte användandet av AI-systemet vara särskilt komplicerat. Ej heller behöver användandet av AI-systemet avse hela due diligence-arbetet: från identifiering av risker till råd i den aktuella transaktionen. AI-systemen kan istället ta sikte på specifika arbetsuppgifter i due diligence-arbetet.

3.5 Befintliga juridiska AI-system

3.5.1 Allmän utgångspunkt

Syftet med avsnittet är att ge läsaren en fördjupad förståelse i hur de AI-system som finns på marknaden idag fungerar. Som framkommit i avsnitt 3.5 används idag AI-systemen främst till att gå igenom och analysera stora mängder dokument, en funktion som främst lämpat sig för due diligence-arbetet.⁸³ Avsnittet ämnar således ge en praktisk förståelse för hur AI-verktygen fungerar vid due diligence-arbete.

⁸¹ Sevenius (2017), s. 3.

⁸² Advokaten (2019).

⁸³ Jmf. Advokaten (2019).

3.5.2 AI-system för due diligence

Under de senaste åren har allt fler AI-system kommit som kan appliceras på due diligence-arbetet - ofta innehåller verktygen däremot inte lika mycket artificiell intelligens som de utlovar. För de svenska advokatbyråerna används framförallt AI-system såsom Luminance (ett amerikanskt AI-system byggt på maskininlärning), Donna Legal AI (ett svenskt AI-system byggt på maskinlärning), Contract Companion, Contract Express, LawGeex, Privacy Policy Check (AI-system är byggt av Advokatbyrån Synch), Tableau, Kira Systems och eBrevia (AI-system byggt på LSA-baserade system).⁸⁴

3.5.3 Begränsningar i systemen

Trots att utbudet av AI-system bör anses som gott, finns det flera begränsningar i vad systemen kan göra. Få av de AI-system som tas upp i ovanstående avsnitt är anpassade till den nordiska marknaden och till det svenska språket, vilket utgör en utmaning för de svenska advokatbyråerna att implementera AI-system i det dagliga juridiska arbetet. Ett annat exempel på en begränsning är AI-systemet Luminance som inte har kopplingar för nedladdning till alla datarumsleverantörer.⁸⁵

Som redovisats i avsnitt 3.4 används AI-systemen idag till att gå igenom och analysera stora mängder data, ofta under en due diligence-process.

Dokumentgranskningen i en due diligence kan delas upp i två kategorier: sökning av specifika klausuler och allmänt granska avvikelser. Den första delen är optimal för tillämpningen av AI-system då den innefattar en strukturerad komponent där syftet är att följa ett tydligt mönster som verktyget kan uppfatta, lära sig av för att sedan applicera på ett nytt underlag. Den andra delen däremot har inget tydligt mönster och är således

⁸⁴ Advokaten (2019).

⁸⁵ Advokaten (2019).

ostrukturerad. Arbeten som är ostrukturerade kan än så länge inte automatiseras – ett datasystem kan inte veta vad den letar efter utan tydliga instruktioner. Utmaningen blir därmed hur AI-systemen identifierar och hanterar information som inte finns med i datarummet. Det beräknas att hela 80 procent av all data är ostrukturerad. Om det t.ex. finns detaljer i flera olika dokument som indikerar en risk för företagsöverlåtelsen, är detta något som AI-systemen hade haft svårt att identifiera. Således behövs fortfarande människans komplexa hjärna som har möjlighet att sortera ostrukturerad data och som därefter kan dra slutsatser från begränsad information.⁸⁶

En annan begränsning med AI-systemen är att den typ av uppgifter som kräver interaktion med andra människor. En stor del av juristyrket handlar om att integrera med andra människor, att kommunicera och ge råd till klienter. Den typen av integration svårt att automatisera då det kräver emotionell intelligens. En intelligens som än så länge är för komplex att instruera en dator om. Ofta vill klienter få konkreta råd på hur de bäst ska agera i en specifik situation, något som AI-systemen ännu inte kan ge då alla transaktioner är unika med nya omständigheter och fakta att ta hänsyn till.⁸⁷

3.5.4 AI-systemens felmarginaler

En naturlig fråga som uppkommer vid användningen av AI-system är systemens risk för att göra fel. I en studie från 2018 utmanade AI-leverantören LawGeex 20 amerikanska affärsadvokater med mångårig erfarenhet inom bolags- och avtalsrätt. Gruppen bestod av advokater från advokatbyråer, bolagsjurister och chefjurister. Uppgiften var att så snabbt som möjligt identifiera risker i fem sekretessavtal (NDA:s). Studien visade att LawGeex AI-system hade en träffsäkerhet på 94 procent, vilket var

⁸⁶ Remus och Levy (2016), s. 20 ff. och Sevenius (2017), s. 4, jmf. Nelson (2020).

⁸⁷ Remus och Levy (2016), s. 31 ff, jmf. Wiley (2020).

märkbart högre än advokaternas medelvärde på 85 procent. Vidare tog det AI-systemet 26 sekunder att identifiera riskerna, jämfört med advokaternas medeltid på 92 minuter. Den längsta tiden för en advokat att gå igenom avtalen var 156 minuter, medan den snabbaste var klar på 51 minuter.⁸⁸

eBrevia hävdar att de kan analysera över 50 dokument på mindre än en minut samtidigt som de reducerar den manuella granskningstiden med 30–90 procent och ökar träffsäkerheten.⁸⁹ AI-leverantörerna Kira Systems och Luminance har däremot valt att inte nämna deras AI-systems träffsäkerhet. Istället har de båda leverantörerna fokuserat på tiden som jurister kan spara när de använder deras tjänster. Kira Systems hävdar att deras AI-system kan spara upp till 90 procent av juristernas tid när det kommer till due diligence-arbetet, medan Luminance, som används av ett flertal svenska advokatbyråer, har visat på att AI-systemet reducerar granskningstiden med upp till 80 procent.⁹⁰

3.6 Framtidens artificiella intelligens

Morgondagens teknologi och vetenskap kommer troligtvis att skilja sig radikalt från hur den ser ut idag.⁹¹ Advokatbranschen har historiskt sett varit en grupp präglad av konservatism och traditionalism och som motsatt sig ny teknologi av olika anledningar.⁹² Idag tar det mellan en till tre månader att genomföra en due diligence inom EMEA-området.⁹³ Den genomsnittliga tiden för att genomföra en due diligence kommer sannolikt att ta under 30 dagar senast 2025 enligt en rapport från Datasite⁹⁴, byggt på studier från

⁸⁸ LawGeex (2018) och Jeffrey (2018).

⁸⁹ eBrevia.

⁹⁰ Kira Systems och Luminance.

⁹¹ Frankish och Ramsey (2014), s. 58.

⁹² Remus och Levy (2016), s. 51.

⁹³ EMEA är en förkortning för Europa, Mellanöstern och Afrika.

⁹⁴ Ledande SaaS teknikleverantör för företagsöverlåtelsebranschen.

Euromoney Thought Leadership Consulting⁹⁵. Vidare tror 48 procent av de tillfrågade verksamma jurister i studien att due diligence är det område inom företagsöverlåtelser som främst kommer att kunna förbättras genom ny teknologi och digitalisering. 30 procent av de tillfrågade förutsätter att AI- och maskininlärningsteknologier kommer ha den största effekten på företagsöverlåtelser över de kommande fem år. En majoritet tror att due diligence kommer att ta en månad eller mindre på lyckade företagsöverlåtelser inom fem år. Trots de slående framsteg som AI-teknologin gör, kommer den inte att ersätta människan. Företagsöverlåtelser förlitar sig fortfarande på ”mjuka färdigheter” såsom att strategiskt planera en överlåtelse, att kunna kommunicera med människor och förmågan att förhandla fram avtal. Denna inställning syntes även i rapporten från Datasite där hela 94 procent av de tillfrågade verksamma jurister i studien tror att företagsöverlåtelseprocessen inte helt kan automatiseras.⁹⁶

⁹⁵ Specialister på tematisk forskning för företag inom ”thought leadership”.

⁹⁶ Datasite (2020), s. 3 ff., jmf. Wiley (2020).

4 Avtalsrättsliga relationer vid due diligence

4.1 Inledning

Avtalsrättens tre grundproblem är (1) uppkommandet av avtalsbundenhet, (2) innebörden av ett avtal och (3) konsekvenserna om en part inte uppfyller sitt avtalslöfte.⁹⁷ Avtalsrätten bygger på en avtalsfrihet och en avtalsbundenhet mellan parterna, en frihet att ingå avtal och en skyldighet för avtalsparterna att infria avtalet.⁹⁸ Med anledning av att det uppkommer två avtalsrättsliga relationer vid användandet av artificiell intelligens under en due diligence-process är kapitlets syfte att utreda dessa. Avsnitt 4.2–4.5 ämnar ge en grundläggande förståelse för den del inom avtalsrätten som blir av vikt för parterna. Avsnitten kommer ge förståelse för rådgivningsansvaret och de allmänna villkor som advokatbyråer och AI-leverantörer använder sig av.

4.2 Allmänt om standardavtal

Det finns ingen definition av begreppet ”standardavtal” i svensk lag. När man talar om standardavtal avser man vanligtvis att samma avtalstext kan användas i olika avtal och/eller mellan olika avtalsparter. Det räcker således att ett enskilt avtalsvillkor kan vara standardiserat för att vara fråga om standardavtal.⁹⁹ Standardvillkor eller standardklausuler har således inte varit föremål för individuell förhandling.¹⁰⁰

⁹⁷ Ramberg och Ramberg (2014), s. 18 f.

⁹⁸ *ibid*, s. 27.

⁹⁹ Ramberg och Ramberg (2014), s. 133.

¹⁰⁰ Bernitz (2018), s. 18.

I huvudsak saknas lagstiftning om standardavtals införlivande med enskilda avtal och tolkning av standardavtal i kommersiella förhållanden. I första hand är det Högsta domstolens rättspraxis som blir styrande. Genom utbredningen av standardavtal har nya problem uppkommit och avtalsrätten har delvis fått en mer kollektivistisk prägel, där aktivitet inom branschorganisationer spelar större roll. Vid fråga om oskäligen avtalsvillkor som inkorporerats i standardavtal kan generalklausulen i 36 § avtalslagen bli tillämplig. Den starkare parten vägrar, som oftast, konsekvent att frånga de standardiserade villkoren till förmån för individuellt förhandlade villkor. Det innebär att den svagare parten har två alternativ; acceptera villkoren som de är eller avböja att ingå ett avtal (*"take it or leave it"*).¹⁰¹

Det kan ställas andra krav på standardavtal mellan näringsidkare än på konsumenter. Det förväntas att näringsidkare ska skaffa sig kännedom om innehållet i sådana avtal. För att ett standardavtal ska bli en del av parternas individuella avtal måste det på ett eller annat sätt inkorporeras i avtalet. Sådan inkorporering ska som huvudregel finnas med i sin helhet i avtalet, men kan som undantag innebära att det gjorts en referens till standardavtalet. En referens till standardavtal kan göras när det typiskt sett kan förvänta sig att det förekommer standardvillkor, t.ex. en referens till en advokatbyrås allmänna villkor. För att en referens till standardvillkor ska kunna göras måste villkoren vara enkelt tillgängliga, t.ex. genom att de finns på företagets hemsida.¹⁰² Det har debatterats i doktrin huruvida starkt

¹⁰¹ *ibid*, s. 17 ff.

¹⁰² Ramberg och Ramberg (2014), s. 136 ff. och Bernitz (2018), s. 62 f. Jmf. NJA 2000 s. 462, en person hade skadats vid en allvarlig flygolycka som passagerare på ett SAS-plan. Personen krävde ersättning för personskadan 3 ½ år efter olyckan, men på passagerarens flygbiljett fanns en allmän hänvisning till ansvarbegränsningar enligt Warszavakonventionen och SAS befordringsvillkor under rubriken Kontraktsvillkor på engelska och norska. Dessa föreskrev en absolut preskriptionstid på två år. HD fann att befordringsvillkoret hade blivit en del av avtalet och passagerarens krav var därav preskriberat.

etablerade standardavtal kan bli en del av parternas avtal enbart i kraft av sin existens. Detta skulle således innebära att standardavtalen gäller trots att parten inte refererat till dem. Idag råder det dock numera en enighet om att det krävs någon form av referens eller partsbruk för att standardavtal ska bli en del av parternas avtal. Standardavtalet behöver således bli en del av det enskilda avtalet för att det ska bli bindande i ett visst avtalsförhållande. Detta innebär att de enskilda avtalen innehåller dels standardiserade allmänna avtalsvillkor, dels individuellt förhandlade villkor.¹⁰³

Ett av de viktigaste syftena med standardavtal är möjligheten att förskjuta affärsriskernas fördelning mellan parterna i förhållandet till dispositiv rätt. Det är, i och för sig, inget anmärkningsvärt att dispositiva regler sätts åt sidan genom standardavtal som fördelar riskerna annorlunda mellan parterna. Emellertid kan det vara problematisk med att utnyttja ensidigt upprättade standardavtal av den starkare avtalsparten som instrument för att åstadkomma en gynnsam riskfördelning för den parten. Sådan riskfördelning sker främst genom friskrivningsklausuler d.v.s. klausuler där den ena parten friskriver sig från eller begränsar ansvar eller förpliktelser som annars skulle ha åvilat parten enligt dispositiv rätt (se vidare i avsnitt 4.3.2).¹⁰⁴

4.3 Friskrivningsklausuler

4.3.1 Allmänt om skadeståndsregler i kontraktsförhållanden

Skadestånd utom kontraktsförhållanden regleras utförligt i skadeståndslagen och i ett flertal speciallagstiftningar, bl.a. produktansvarslagen. För skadestånd inom kontraktsförhållanden finns det flertal olika lagstiftningar

¹⁰³ Ramberg och Ramberg (2014), s. 139 och Bernitz (2018), s. 19.

¹⁰⁴ Bernitz (2018), s. 23 ff. jmf. Ramberg och Herre (2016), s. 47 ff.

där skadestandsfrågan får en särskild reglering, t.ex. köplagen eller konsumenttjänstlagen. Vidare finns det en stor andel avtal som inte alls eller endast i en obetydlig utsträckning är lagreglerade.¹⁰⁵ Skadeståndslagens regler gäller enligt 1 kap. 1 § skuldebrevslagen om inte ”annat är särskilt föreskrivet eller föranledes av avtal eller i övrigt följer av regler om skadestånd i avtalsförhållanden”. Skuldebrevslagens regler kan således gås ifrån vid tre fall: (1) om skadestandsfrågan är reglerad i annan lag än skuldebrevslagen, (2) om avtalet i fråga t.ex. uttryckligen har bestämmelser om friskrivningar från skadeståndsskyldigheten eller om ena parten uttryckligen lovat i avtalet att ersätta viss typ av skada eller (3) om det finns principer som inte framgår av en lag, men som ändå tillämpas i avtalsförhållanden.¹⁰⁶

Vad som föranleds av avtal behöver inte endast innebära uttryckliga bestämmelser i avtalet utan det kan även bli en fråga om ansvar som ska tolkas in i avtalet, trots att detta inte uttryckts. I förevarande fall är 1 kap. 2 § skuldebrevslagen av intresse sett till AI-systems ansvarsfråga. Paragrafen avser skada som vållats utan samband med person- eller sakskada. Huvudregeln i svensk rätt är dock att skadestånd för ren förmögenhetsrätt kräver brottslig gärning, se 2 kap. 2 § skuldebrevslagen. Det finns undantag från huvudregeln, däribland för kontraktsförhållanden.¹⁰⁷ Ansvaret för ren förmögenhetsskada i kontraktsförhållanden grundas antingen på kontraktsbrott i form av garantibrist eller annat fel. Ansvaret kan även grundas på den allmänna lojalitetsplikt som följer av parternas relation. Det sistnämnda gäller vid advokaters ansvar för oaktsam rådgivning. Ansvaret bygger på lojalitetsplikten och den befogade tillit en klient har till advokaten.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Bengtsson, Ullman och Unger (2019), s. 17.

¹⁰⁶ *ibid*, s. 18 f.

¹⁰⁷ Hellner och Radetzki (2014), s. 66 och Wiklund (1973), s. 297.

¹⁰⁸ Heuman (1987), s. 22 f.

4.3.2 Allmänt om ansvarsbegränsningar och friskrivningsklausuler

Om en avtalsprestation avviker från vad parterna avtalat, föreligger avtalsbrott och den skadelidna parten har rätt att kräva påföljder. Det är således vanligt att en part, t.ex. en advokatbyrå som ger råd, vill begränsa sitt ansvar genom friskrivningsklausuler. Syftet med friskrivningsklausuler skulle därmed kunna sägas vara att åstadkomma en lindring av det ansvar som den friskrivande parten skulle haft. Det finns fyra huvudtyper av friskrivningar: (1) generell friskrivning avseende alla avtalsbrott, (2) konkret friskrivning avseende vissa typer av avtalsbrott, (3) snäv beskrivning av prestationens karaktär och (4) påföljdsfriskrivning som utesluter alla eller vissa påföljder.¹⁰⁹

Då syftet med friskrivningsklausuler är att förskjuta risken mellan parterna i förhållandet till vad som annars skulle ha gällt inom, främst, dispositiv rätt, blir problemet förekomsten och utformningen av sådana friskrivningsklausuler. Det finns ingen definition av vad som avses med termen friskrivning i den svenska rätten. I doktrin beskrivs friskrivningsklausuler vanligen som avtalsvillkor vilka utesluter eller begränsar en parts ansvar eller förpliktelser i förhållandet till vad som skulle ha gällt enligt dispositiv rätt. Lundmark har definierat termen friskrivningsklausuler som att ”motparten berövas sina möjligheter, helt eller delvis, att göra gällande påföljder som skulle stå till partens förfogande om friskrivningen inte existerar”¹¹⁰. Friskrivningsklausuler kan även åsyfta på villkor som säljaren eller annan friskriver sig från såld varas kvalitet eller i övrigt för beskaffenhet av sin prestation, villkor där parten friskriver sig från skadeståndsskyldighet eller villkor som begränsar skadeståndets belopp. Friskrivningsklausuler har även definierats som ”[...] terms which directly limit or exclude the non-performing party’s liability in the event of

¹⁰⁹ Ramberg och Ramberg (2014), s. 229, jmf. Lundmark (1996), s. 15.

¹¹⁰ Citat ur Lundmark (1996), s. 35.

non-performance” enligt art. 7.1.6 i UNIDROIT Principles. Artikeln stadgar vidare att klausulerna tillåter en part att ”[...] render a performance substantially different from what the other party reasonably expected”.¹¹¹

Genom friskrivningen ändras förutsättningarna för att kontraktsbrott föreligger eller för att påföljder på grund av kontraktsbrott ska kunna göras gällande genom motpartens möjligheter att utkräva ansvar av den friskrivande parten begränsas eller utesluts. Det är av vikt att villkor som avser friskrivning från ansvar gällande en viss prestation hålls åtskilt från villkor som endast syftar till att precisera vad den avtalade prestationen går ut på. Däremot är gränsdragningen komplicerad och en får räkna med en ”gråzon” av osäkra fall. Detta innebär att villkoren allt efter omständigheterna bedömas som antingen friskrivningsklausuler eller som en precisering av prestationens innehåll.¹¹²

Termen ansvarsbegränsning tenderar att beteckna klausuler där ansvarets omfattning begränsas, till exempel genom ett visst högsta ersättningsbelopp.¹¹³ För att en ansvarsbegränsning ska anses godtagbara är det av vikt friskrivningen är klar och tydlig.¹¹⁴ Konsulter och rådgivare har som regel ett mycket strängt ansvar. I många fall kan det därför vara av vikt att begränsa skadeståndsskyldigheten. Ett annat godtagbart skäl att begränsa sitt ansvar är när en tillverkning är så avancerad att det inte är möjligt att ansvara för att resultatet blir tillfredsställande eller om köpet rör en vara som ännu inte existerar och vars kvalitet inte kan utlovas vid tiden före avtalet. Ett ytterligare exempel är att en rådgivare inte kan överblicka vilka skador ett felaktigt råd kan orsaka för en enskild klient eller när den potentiella skadan är mycket högre än rådgivarens arvode.¹¹⁵ Det har antagits att det

¹¹¹ Lundmark (1996), s. 16 och 35, jmf. SOU 1974:83 s. 174 f. och UNIDROIT Principles art. 7.1.6.

¹¹² Lundmark (1996), s. 35, jmf. SOU 1974:83 s. 175.

¹¹³ Lundmark (1996), s. 36.

¹¹⁴ Ramberg och Ramberg (2014), s. 230.

¹¹⁵ Ramberg och Ramberg (2014), s. 230.

finns möjligheter att jämka ansvarsbegränsningsklausuler i informations- och rådgivningsavtal med stöd av 36 § avtalslagen.¹¹⁶

Vid påföljdsfriskrivningar är det vanligt att en leverantör först anger sitt ansvar för fel och sedan utesluter ytterligare ansvar. Vid ansvar för fel är det vanligt att det ofta är begränsat till skyldighet att avhjälpa felet med hävningsrätt för köparen om avhjälpning inte kan ske. Det är inte heller oskäligt att mellan två näringsidkare friskriva sig från allt skadeståndsansvar, se NJA 1979 s. 438. Vidare är en annan metod för att begränsa säljarens ansvar att precisera en viss typ av förlust eller att beloppsmässigt begränsa ansvaret. Att beloppsbegränsa ansvar är vanligt för advokatbyråers tjänster. Vinge har t.ex. i sina allmänna villkor begränsat beloppet för skada som de förorsakat sina klienter med upp till 50 miljoner svenska kronor.¹¹⁷

4.3.3 Friskrivning från grov vårdslöshet

Friskrivning från ansvar kan inte göras gällande av avtalsparten om denne själv uppsåtligen vållat skada.¹¹⁸ Vidare brukar det hävdas att friskrivning från ansvar för grov vårdslöshet inte är tillåten enligt svensk rätt.¹¹⁹ Med grov vårdslöshet förstår *kvalificerad avvikelse från normal aktsamhet* och ofta har det skett ett medvetet risktagande. Frågan hur begreppet ”grov vårdslöshet” ska tolkas är däremot inte entydigt och kan tolkas olika beroende på situation till situation.¹²⁰ Rättsläget har tidigare uppfattats som

¹¹⁶ Ramberg (2005), s. 58.

¹¹⁷ Ramberg och Ramberg (2014), s. 232 och Vinge (Allmänna villkor), s. 2.

¹¹⁸ Adlercreutz (2001), s. 103.

¹¹⁹ Bernitz (2018), s. 115, Lundmark (1996), s. 133 och prop. 1973:138 s. 137 f. I bl.a. UNIDROIT Principles finns ingen bestämmelse om friskrivning vid grov vårdslöshet, däremot stadgar DCFR III.-3:105 I att friskrivning från skadestånd vid grov vårdslöshet inte är giltig.

¹²⁰ Bernitz (2018), s. 115 och Ramberg och Ramberg (2014), s. 233, se även NJA 1992 s. 130 om förståelsen för grov vårdslöshet.

att det inte skulle vara möjligt att friskriva sig från grov vårdslöshet. Ett viktigt skäl har varit att möjligheten till en sådan friskrivning skulle inverka negativt på parternas aktsamhet. HD har däremot uttryckt att frågan om tillåtlighet av omfattande ansvarsbegränsningar bör dras på grundval av en ”nyanserad helhetsbedömning med utgångspunkt i generalklausulen mot oskäligen avtalsvillkor i 36 § avtalslagen” och inte i frågan om det gäller grov eller vanlig vårdslöshet. Bernitz tror dock att rättsordningen fortsatt kommer se restriktivt på situationer där avtalsparten friskrivit sig från grov vårdslöshet då den ofta innefattar ett medvetet och betydande risktagande.¹²¹ Däremot finns det inte en enhetlig åsikt inom doktrinen huruvida friskrivningar från grov vårdslöshet och uppsåt kan godtas. Bengtsson, Ullman och Unger är av åsikten att skada som avtalsparten själv förorsakat genom uppsåtligt eller grov vårdslöshet inte kan friskrivas.¹²² Ramberg och Ramberg är däremot av åsikten att då parterna fördelat risken för skada till den part som specifikt försäkrat sig mot den, bör friskrivningen upprätthållas.¹²³ Oskäligen ansvarsbegränsningar kan däremot jämkas med stöd av 36 § avtalslagen. Vid oskälighetsbedömningen är det av vikt att den avtalsbrytande parten agerat klandervärdigt och gjort sig skyldig till oskäligen avtalstillämpning.

4.3.4 Tolkning av friskrivningsklausuler

Tolkningen av friskrivningsklausuler ska i allmänhet tolkas snävt. I många fall är friskrivningsklausuler välmotiverade. Det är dock lätt att friskrivningsklausuler missbrukas och det är på sådana fall som regeln om snäv tolkning och 36 § avtalslagen tar sikte.¹²⁴ Avsikten med 36 §

¹²¹ Bernitz (2018), s. 116 f. och 219, se även NJA 2017 s. 133 om tillåtenhet att friskriva sig från ansvar.

¹²² Bengtsson, Ullman och Unger (2019), s. 135 och 138 ff.

¹²³ Ramberg och Ramberg (2016), s. 257.

¹²⁴ Adlercreutz (2001), s. 102, jmf. NJA 1954 s. 573 om sammanställningen av regeln om snäv tolkning med oklarhetsregeln.

avtalslagen är däremot inte att varje avtal ska kunna jämkas så att det bli ”skäligt” i det enskilda fallet – en god affär ska kunna förbli en god affär.¹²⁵

Vid tolkning av friskrivningsklausuler bör det finnas utrymme för nyansering och hänsyn bör särskilt tas i förhållande till maktbalansen mellan parterna.¹²⁶ En gällande princip i både svensk som internationell praxis är dock att friskrivningsklausuler i ensidigt upprättade standardavtal tenderar att tolkas restriktivt och mot den författande parten. Den här regeln gäller även för individuellt upprättade avtal. Principen träffar klausuler med långtgående friskrivningar från skadeståndsansvar, eller andra påföljdsbegränsningar. Motiven till denna tolkningsprincip ligger i att klausulernas art gör det rimligt att oklarheter påverkar den part som ställt upp villkoret negativt. En advokat kan således bli ansvarig för de preciserade uppgifterna trots att denne friskrivit sig från ansvar. Friskrivningen blir då utan verkan.¹²⁷

4.4 Advokatbyråns rådgivningsansvar till sin klient

4.4.1 Allmän utgångspunkt

Advokaten ska agera rådgivare under transaktionen, utan att normalt inta rollen som ställföreträdare för en part. En omständighet som kan vara av särskild vikt att uppmärksamma under en due diligence. Att en advokat har rollen som rådgivare medför rättsliga verkningar beträffande advokatens uttalande och informationsmottagning. Advokatens ansvar för rådgivning bör betraktas som ett culpaansvar om inte annat avtalats¹²⁸. Det råder strängt

¹²⁵ Adlercreuz, Gorton och Lindell-Frantz (2016), s. 340.

¹²⁶ Bernitz (2018), s. 114.

¹²⁷ *ibid*, s. 113.

¹²⁸ Bengtsson, Ullman och Unger (2019), s. 56, jmf. NJA 2018 s. 414, punkt. 19.

ansvar för professionell rådgivning. Detta innebär att tröskeln för vårdslöshet måste sättas lågt och möjligheterna till friskrivning blir begränsade då rådgivningen görs på kontraktuell bas. Möjligheten att friskriva sig från ansvar begränsas ytterligare på grund av den lojalitetsplikt som råder mellan advokat och klient. Användandet av AI-system som kan utföra delar av arbetet kan då innebära konsekvenser på möjligheterna för uppdragsgivaren att söka remedier vid uppkomna brister vid utförandet, på grund av den stränga ansvarsmiljö som råder. Denna ansvarsbild försvåras ännu av att det finns en tredje part, AI-leverantören (mer AI-leverantörens ansvar i avsnitt 4.6).¹²⁹

Det finns inget lagstadgat rådgivningsansvar för jurister och advokater.¹³⁰ Bedömningen om vilken skada som ska ersättas på grund av kontraktsstridig information eller rådgivning är svår. Det är ännu svårare att fastställa orsakssambandet mellan informationen/rådgivningen och skadan.¹³¹ Skadeståndsansvaret för professionella rådgivare är inte utförligt reglerat i svensk lagstiftning, istället är den mer generella regleringen bestämmelserna i HB 18 kapitel om sysslomän. Reglerna är dock ålderdomliga och är inte anpassade för den typ av rådgivningsuppdrag som advokatbranschen utgör, vilket innebär att lagen endast kan ge en begränsad vägledning.¹³² Däremot är lag (1985:354) om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall direkt tillämplig beträffande juridisk rådgivning. Lagen reglerar dock endast då den som yrkesmässigt genom grov oaktsamma råd främjar en straffbelagd gärning, vilket endast bör anses undantagsvis röra företagsförvärvsprocessen som berörs i denna uppsats. I avsaknad av särskilda regler gällande rådgivare skadeståndsansvar är vanlig civilrätt, allmänna rättsprinciper och analogier från köplagen tillämpliga.¹³³

¹²⁹ Sevenius (2017), s. 5 och Heuman (1987), s. 31.

¹³⁰ Se Korling (2010), s. 225 och Sevenius (2011), s. 455.

¹³¹ Ramberg (2005), s. 57.

¹³² SOU 2002:41 s. 32.

¹³³ Sevenius (2011), s. 455 f., se även Ramberg (2005), s. 54 f.

Principer har utvecklats ur praxis och branschspecifika normer när bristande råd utlöser skadeståndsansvar för uppkomna skador som åsamkats en klient. Inom litteraturen har fem kriterier lyfts fram då rådgivningsansvaret aktualiseras: (1) det är ett råd och inte bara information, (2) det finns ett avtal mellan rådgivaren och mottagaren av rådet, (3) mottagaren har lidit skada, (4) rådet har förorsakat skadan och (5) lämnandet av rådet har varit vårdslöst.¹³⁴ Det finns en skyldighet för rådgivare att använda beprövade metoder, men metodansvaret är inte nog för att avgöra om en juridisk rådgivning är vårdslös eller inte. Vad som också har betydelse är de försiktighetsåtgärder som vidtagits. Har alla anställda som arbetar med AI-verktygen fått utbildning? Vad för data har verktygen matats med?¹³⁵ Gränsen mellan vad som är ett råd eller informationsgivning tenderar i många fall vara svår att dra.¹³⁶ Det finns ingen enhetlig definition av rådgivningsbegreppet i lag, men definieras i vissa förarbeten och kan därför användas som jämförelsemått. Det bör dock beaktas att förarbetena inte behandlar advokaters rådgivning för vilket ett visst försiktighetsmått bör tas. I förarbetena till lag (1985:354) om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall anges att rådgivning omfattar att konkreta åtgärder vidtas för att omsätta ett råd i praktiken, det räcker inte att ett handlingssätt rekommenderas.¹³⁷ I en utredning angående finansiell rådgivning till konsumenter avser rådgivning som en verksamhet som syftar till att lämna förslag på ett visst tillvägagångssätt i ett visst sammanhang.¹³⁸

Det bör kunna förutsättas att rådgivningsansvaret innebär att rådgivaren gjort sig skyldig till vårdslöst beteende. Det bör även anses ovanligt att en professionell rådgivare garanterar innehållet i sina råd. Bevisbördan vid

¹³⁴ Ingvarsson (2002/03), s. 561 f.

¹³⁵ Advokaten (Nr 4 2019 Årgång 85).

¹³⁶ Kleineman (1999), s. 447.

¹³⁷ Se Kleineman (1998), s. 186 samt NJA 1995 s. 505.

¹³⁸ SOU 2002:41 s. 10.

skada vilar normalt på den skadelidande¹³⁹. Advokaten bär även inte något resultatansvar då denne sällan åtar sig att uppnå ett visst resultat. Vårdslöshetsbedömningen kan delas upp i två steg: pedagogisk plikt och metodansvar. Den pedagogiska plikten innebär att rådgivaren måste ha en viss förmåga att kunna förklara problemen för den rådfrågande så att denne begripligt kan ta till sig informationen. Därför bör rådgivaren kunna analysera den rådfrågade och avgöra vilken information denne kan tillgodogöra sig, för att kunna underlätta förmågan att förklara problemen. Gällande metodansvar innebär detta fastställandet att rådgivaren åsidosatt en norm, vilket är att anses som vårdslöst. Fastställandet klargör huruvida rådgivaren agerat på ett sätt som kan medföra skadestånd. Här är frågan vilken norm ska utgå ifrån, för jurister och advokater bör denna norm betraktas som de Vägledande regler för god advokatsed (VRGA).¹⁴⁰ I avsnitt 4.4.3 ges en mer ingående förklaring till metodansvaret.

4.4.2 Resultatansvar

Rådgivaren kan hållas ansvarig om ett resultat blivit annat än det rådgivaren bedömt eller argumenterat för. Detta ansvar kallas för resultatansvar. Huvudregeln är att resultatansvar inte finns för rådgivare förutom vid extraordinära omständigheter, såvida inte resultatet har avtalats mellan parterna eller garanterats av rådgivaren.¹⁴¹ Det finns däremot inget allmänt resultatansvar för advokater. Det förefaller vara rimligt då advokatverksamheten skulle vara ofördelaktig att bedriva.¹⁴² HD har i det så

¹³⁹ Se NJA 1991 s. 625.

¹⁴⁰ Kleineman (1998), s. 187 ff. För pedagogisk plikt, se även NJA 1994 s. 532, NJA 1994 s. 598 och NJA 1997 s. 65. För metodansvar, se även NJA 1957 s. 621, NJA 1981 s. 1091 och NJA 1987 s. 692.

¹⁴¹ Heuman (1987), s. 25, Unger (2002), s. 575 samt Wiklund (1953), s. 301.

¹⁴² Heuman (1987), s. 25, Unger (2002), s. 575 samt Wiklund (1953), s. 301.

kallade Konefallet (NJA 1987 s. 692¹⁴³) uttalat att rådgivningsansvaret inte omfattar situationer då rådgivarens bedömning av de faktiska förhållandena visat sig felaktiga och som gett ett annat resultat än väntat. HD undersökte arbetsmetoden som lett till det felaktiga resultatet och fann att fastighetsmäklaren hade varit vårdslös i sin arbetsmetod.¹⁴⁴ I Konefallet ansvarade rådgivaren för att denne brustit i sin metod vid undersökningen av fastigheten och således inte för att resultatet blev annat än väntat. Fallet tyder därav för advokatverksamhetens del innebära att en rådgivning inte i sig är vårdslös bara för att resultatet blev annat än det som förväntats eller argumenterats för. Advokaten kan naturligtvis åta sig ett resultatansvar frivilligt genom att garantera ett visst utfall, men det torde enligt Jan Kleineman dock vara ovanligt.¹⁴⁵

4.4.3 Metodansvar

Metodansvaret kan definieras som att en rådgivare hålls ansvarig för att ha använt sig av en vårdslös arbetsmetod som undersökningen grundat sig på, som var fallet i det ovannämnda Konefallet.¹⁴⁶ Heuman definierar metodansvaret som att advokaten gjort erforderliga undersökningar av gällande rätt, det vill säga studerat de relevanta rättskällorna.¹⁴⁷ Johan Lycke har å andra sidan i sin artikel i Svensk Juristtidning definierat metodansvaret något mer snävt. Lycke har definierat metodansvaret som:

¹⁴³ NJA 1987 s. 692. Konefallet behandlar ansvaret hos en fastighetsmäklare. Värdet av en fastighet har visat sig vara avsevärt lägre än vad fastighetsmäklaren bedömt, då marken inte fick exploateras av bebyggelse.

¹⁴⁴ NJA 1987 s. 692.

¹⁴⁵ Kleineman (1998), s. 187.

¹⁴⁶ NJA 1987 s. 692.

¹⁴⁷ Heuman (1987), s. 26.

”[...] ett ansvar för att råden grundar sig på sådana undersökningar som an skäligen kan kräva av en yrketsutövare av det aktuella slaget.”¹⁴⁸

För att kunna avgöra om en rådgivare åsidosatt ansvaret till den grad att avvikelserna ska kunna betraktas som vårdslös, anser Kleineman att man först ska fastställa den norm som professionsutövaren åsidosatt. Kleineman menar att många professioner har yrkesprinciper och nämner god advokatsed som en yrkesprincip för advokater.¹⁴⁹ Juridiska råd ska enligt 23 § VRGA vara grundade på erforderlig undersökning av gällande rätt. Denna norm har varit utgångspunkt för prövning i några fall av juridiska rådgivares ansvar, jmf. NJA 1957 s. 621, även om de inte varit advokat eller biträdande jurist på en advokatbyrå, jmf. NJA 1981 s. 1091. En avvikelse från normen har bedömts som skadeståndgrundande.¹⁵⁰

NJA 1957 s. 621 är ett av de få rättsfall som finns angående advokaters rådgivningsansvar. I fallet missade en jurist att undersöka de sakrättsliga kraven på förmånsrätt genom företagsinteckning, som tydligt framgick av ett känt standardverk på sakrättens område. Juristen ansågs vårdslös då denne inte konsulterade boken och hölls ansvarig för den skada som orsakats klienten på grund av den felaktiga rådgivningen. I fallet aktualiserades således metodansvaret för en jurist på grund av bristfälligt utförd rättsutredning.¹⁵¹ I NJA 1981 s. 1091 ansåg en rådgivare ha ett strängare ansvar i egenskap som specialist. HD motiverade att högre krav ställdes på rådgivarens kunskap och arbetsmetod då uppdragsgivaren hade befogade förväntningar på rådgivaren. Med beaktande av ovanstående nämnda rättsfall torde en advokat kunna hållas ansvarig för en due diligence-undersökning om rådgivningen orsakat klienten skada på grund av

¹⁴⁸ Se Lycke (2000), s. 507, jmf. Kleineman (1998), s. 190.

¹⁴⁹ Kleineman (1998), s. 189.

¹⁵⁰ Se Lycke (2000), s. 520.

¹⁵¹ NJA 1957 s. 621, jmf. Heuman (1987), s. 26 och Wiklund (1973), s. 301.

att undersökningen utförts vårdslöst. Det torde även vara troligt att erfarna advokater som är specialister på företagsförvärv har ett strängare ansvar då klienten har befogade förväntningar på advokaten, jmf. NJA 1981 s. 1091.

4.4.4 Pedagogiska plikten

Det åligger ett krav på rådgivaren vad avser dennes förmåga att kunna förklara det aktuella problemet för en mottagare på ett sådant sätt som kan antas vara begripligt för denne. Kleineman betecknar detta kravet som den ”pedagogiska plikten”.¹⁵² I NJA 1994 s. 532 illustreras ett typexempel på detta problem. Rättsfallet berör frågan om en uppdragstagare som blev skadeståndsskyldig trots att själva konsultuppdraget hade utförts felfritt. Uppdragstagaren blev skadeståndsskyldig då vissa upplysningar som lämnats avseende en viss klassificeringsskala var ofullständig och var därför ägnat att föranleda missförstånd. Det konstaterades att ett resultat måste redovisas på ett sätt där mottagaren förstår analysen och kan så långt som möjligt dra riktiga och adekvata slutsatser.¹⁵³

Den svenska skiljedomen mellan ProfilGruppen AB och KPMG saknar visserligen prejudikatsverkan, men är ändå av vikt för att belysa rådgivares resultatansvar i due diligence. KPMG anlätades av ProfilGruppen för en finansiell due diligence inför ett potentiellt köp av ett målbolag. Av due diligence-rapporten framgick det inte att målbolaget var garanterat för ett amerikanskt bolag som var på obestånd. Detta medförde att målbolaget mer eller mindre förlorade sitt värde. ProfilGruppen riktade ett anspråk mot KPMG och frågan som skulle avgöras var huruvida due diligence-rapporten

¹⁵² Kleineman (1998), s. 188.

¹⁵³ Se Kleineman (1998), s. 188 och Calissendorff (2007), s. 118. NJA 1994 s. 532. Fallet avsåg ett möbelföretag som skulle köpa in stora mängder tyg från en ny leverantör. Företaget uppdrog åt Statens Provningsanstalt att jämföra det nya tygets kvalité mot det som tidigare köpts in och använts. Det ställdes högre krav på att resultatet redovisas pedagogiskt då metoden var teknisk svårtillgänglig, trots att den metod som använts för att jämföra tygerna var i och för sig vedertagen och analysen var korrekt genomförd.

var bristfällig. Skiljenämnden fann att KPMG hade en plikt att presentera riskutvärderingen på ett lättbegripligt sätt, vilket inte var fallet. KPMG ansågs därför ha grovt åsidosatt sin pedagogiska plikt gentemot ProfilGruppen.¹⁵⁴

Kleineman anser att en rådgivare, eller en informationsförmedlare som var fallet i NJA 1994 s. 532, kan göra sig skyldig till ett oaktsamt vilseledande beteende även om rådgivaren håller sig till sanningen. Kleineman menar även att när det gäller juridisk rådgivning som innefattar förberedelser inför affärsdispositioner är den pedagogiska plikten en särskilt viktig frågeställning. Skyldigheten att upplysa om risker är något som rådgivare inte sällan försummar att beakta.¹⁵⁵ För uppsatsens del innebär den pedagogiska plikten att resultatet av en due diligence-undersökning måste presenteras så att klienten förstå innebörden av vilka risker som finns. Det är även av särskild vikt att klienten förstår arbetsmetoden om den är svårtillgänglig eller okonventionell.¹⁵⁶

4.4.5 Att avtala bort rådgivningsansvaret

Advokatens verksamhet bygger på en lojalitetsplikt gentemot klienten. Detta brukar benämnas som principen om befogad tillit, eller *tillitsprincipen*.¹⁵⁷ Principen gör det svårt att förena advokatens möjlighet att friskriva sig helt från ansvar.¹⁵⁸ Således kan inte en advokat undgå ansvar för sin arbetsmetod och dess konsekvenser genom avtal. En sådan klausul hade troligtvis kunnat ogiltigförklaras med stöd 36 § avtalslagen och av allmänna principer. Vidare torde friskrivningen strida mot god advokatsed för vilket kan medföra disciplinansvar. Det tycks därför vara svårt att förena tillitsprincipen med

¹⁵⁴ Skiljedom mellan ProfilGruppen AB och KPMG Bohlins AB den 22 december 2010.

¹⁵⁵ Kleineman (1998), s. 188.

¹⁵⁶ Korling (2010), s. 658.

¹⁵⁷ Kleineman (1988), s. 535.

¹⁵⁸ Heuman (1987), s. 31.

möjligheten för en advokat att friskriva sig helt från ansvar.¹⁵⁹ En advokat kan vidare inte använda sig av vaga eller generella friskrivningar angående metoden för utredningens utförande. Det bör, till exempel, inte vara möjligt att begränsa en rättsutredning till de böcker som finns i advokatens bibliotek. Advokaten måste därmed skaffa sig en bild av vilka rättskällor som bör studeras för den aktuella utredningen.¹⁶⁰ Det är dock vanligt att advokater gör uttalanden om ett visst råds tillförlitlighet. Sådana reservationer är inte friskrivningar i strikt mening, men kan trots det påverka culpabedömningen och uppnå samma ansvarsbegränsande effekt som en friskrivning.¹⁶¹

Sammanfattningsvis kan det konstateras att en rådgivare inom sin juridiska rådgivning följer tillitsprincipen samt det allmänna metodansvaret och den pedagogiska plikten, trots att de inte uttryckligen avtalats om rådgivningsansvar. Genom tillitsprincipen går ansvaret så långt att det inte är möjligt för en rådgivare att allmänt friskriva sig från rådgivningsansvaret. Däremot är det möjligt att sätta begränsningar på ansvaret som i praktiken får samma effekt som en friskrivning, till exempel en reservation om rådets tillförlitlighet.

4.5 Ansvarig rådgivare vid användning av artificiell intelligens

Endast en fysisk eller juridisk person kan inneha de rättigheter och skyldigheter som ett rättssubjekt utgör. I Europaparlamentets Betänkande med rekommendationer till kommissionen om en skadeståndsordning för artificiell intelligens ansåg Europaparlamentet att det inte är nödvändigt att

¹⁵⁹ Heuman (1987), s. 31, Adlercreutz, Gorton och Lindell-Frantz (2016), 331 ff. och Wiklund (1973), s. 341 f.

¹⁶⁰ Heuman (1987), s. 32, se även Bernitz (2018), 50.

¹⁶¹ Heuman (1987), s. 33.

ge AI-system status som juridisk person. Ett AI-system kan inte vara ett rättssubjekt då det utgör en dator och mjukvara, utan endast fysiska och juridiska personer kan utgöra rättssubjekt.¹⁶² Svernlöv och Runsten har i två artiklar i tidskriften Advokaten uttalat att utgångspunkten bör vara att advokatbyrån är den part som bär ansvaret för användningen av AI-system. Svernlöv har även påpekat att AI är ett verktyg och som med alla verktyg hamnar ansvaret på den som använder det.¹⁶³

Rådgivaransvaret vid användandet av AI-verktyg ligger således hos användaren, i detta fall advokatbyrån. Om advokaten ha bristande förståelse för AI-verktygen och den data de byggs på, skulle rådgivningen bli ofullständig. Detta leder i sin tur till att klienten blir drabbad, som därefter kan hålla advokatbyrån ansvarig för vårdslös rådgivning. Rådgivaren bör därmed reglera ansvaret med klienten, fram till dess att AI-verktygen blivit mer allmänt vedertagna. Vidare är det av vikt att advokatbyrån använder sig av försiktighetsåtgärder för att minimera risken till vårdslöshet vid användandet av AI-verktyg.¹⁶⁴

Advokatbyrån Vinge har i sina allmänna villkor följande klausuler:

”5. Kommunikation och arbetsverktyg

För att effektivisera våra arbetsprocesser samarbetar och kommunicerar vi elektroniskt via internet och e-post och använder elektroniska arbetsverktyg och molnbaserade lösningar, som t ex virtuella datarum och AI (artificiell intelligens). Såväl elektronisk kommunikation som elektroniska arbetsverktyg och molnbaserade lösningar medför risker från informationssäkerhets- och sekretessynpunkt samt,

¹⁶² Korling (2010), s. 510 med hänvisningar och Europaparlamentets Betänkande med rekommendationer till kommissionen om en skadeståndsordning för artificiell intelligens (2020/2014(INL)), p. 7.

¹⁶³ Öster (2019) och Advokaten (Ansvaret ligger på användaren).

¹⁶⁴ Advokaten (Ansvaret ligger på användaren).

när det gäller elektronisk kommunikation, för att filter, brandväggar och andra säkerhetsanordningar filtrerar bort legitim e-post. Om ni skulle föredra att vi inte kommunicerar via internet eller e-post eller använder elektroniska arbetsverktyg och molnbaserade lösningar, ber vi er att meddela oss det.”

samt

”9.7 Om ni inte har bett oss att undvika att kommunicera via internet eller e-post, kan vi inte, såvida annat inte följer av tvingande lag, hållas ansvariga för skada som uppkommit till följd av att vi kommunicerat via internet eller e-post. Detsamma gäller om ni inte har bett oss att undvika att använda elektroniska arbetsverktyg och molnbaserade lösningar.”¹⁶⁵

Vinge har här dels upplyst sina klienter angående användningen av och riskerna med AI-verktyg i sina arbetsprocesser, vilket uppfyller den pedagogiska plikten. Genom att även uppmärksamma klienterna att meddela Vinge om de inte skulle vilja att advokatbyrån använder sig av verktygen, ser Vinge även till att använda sig av ett försiktighetsmått för att minimera risken till vårdslöshet. När det sedermera gäller klausul 9.7. så har Vinge friskrivit sig från allt ansvar som uppkommit till följd av elektroniska arbetsverktyg eller molnbaserade lösningar. Elimineras verkligen friskrivningsklausulen dock advokatbyrån från ansvar? Med vad som tagits upp tidigare i uppsatsen känns det tveksamt att Vinges friskrivningsklausul inte skulle kunna jämkas enligt 36 § avtalslagen. Att en rådgivare använt sig av ett AI-system bör inte kunna En friskrivning baserat på att de juridiska tjänsterna använt sig av ett AI-system bör inte anses skäligt när mänskliga jurister som producerar juridiska råd inte är helt fria från ansvar. Vinge har i

¹⁶⁵ Vinge (Allmänna villkor), s. 1.

sina allmänna villkor visserligen beloppsbegränsat ansvar för skada som orsakats till följd av fel eller försummelse, men de har inte helt friskrivit sig från ansvaret som mänskliga jurister som producerar juridiska råd till klienter. Då AI-systemet inte är allmänt beprövade metoder, leder en friskrivning från ansvar till en osäkerhet för klienten. Det ter sig därmed tveksamt att en klient inte skulle kunna kräva ansvar trots att Vinge gjort en friskrivning.

4.6 Advokatbyråns relation till AI-leverantören

4.6.1 Inledning

Det uppstår en avtalsrättslig relation när advokatbyrån köper och använder sig av tjänster från en AI-leverantör. Syftet med detta avsnitt är att undersöka advokatbyråers möjlighet att vända sig till AI-leverantörer för ansvar om AI-systemet förbisett en risk under due diligence-arbetet. Vidare är syftet att utreda hur riskfördelningen mellan advokatbyrå och AI-leverantör fördelas.

4.6.2 Leverantörernas användarvillkor

Av alla AI-leverantörer som finns på marknaden, så har jag valt att studera tre användarvillkor från tre av de främsta AI-leverantörerna inom due diligence: Kira Systems, Donna Technologies och LawGeex. I bilagorna A-C presenteras utdrag ur de olika leverantörernas användarvillkor. Användarvillkoren utgör standardavtal som på förhand är skriva, utan att ha föregåtts av individuell förhandling.¹⁶⁶

¹⁶⁶ Bernitz (2018), s. 18, jmf. avsnitt 4.2.

Alla AI-leverantörer som har granskats friskriver sig helt från ansvar. AI-leverantörerna har i avtalen uttryckligen angett att de inte lämnar några garantier för resultatet som kan erhållas från AI-systemen är korrekta eller tillförlitliga. I användarvillkoren finns det även ansvarsbegränsningar där AI-leverantörerna inte bli ansvariga för indirekta, särskilda, oavsiktliga eller andra följdskador. Både Donna Technologies och Lawgeex har även klausuler om att de ska hållas helt ansvarslösa mot skador, förluster, utgifter med mera i anslutning till alla anspråk och åtgärder som härrör från en påstådd överträdelse av villkoren. Kira Systems har även i klausul 8 i standardavtalet skrivit att ingen muntlig eller skriftlig information eller kommunikation som ges av AI-leverantören utökar omfattningen av garantierna eller skapar ytterligare garantier.

5 Analys

5.1 Inledning

Den fjärde industriella revolutionen och den ökade digitaliseringen i samhället medför stora möjligheter till utveckling för samhället.

Användandet av artificiell intelligens i advokatverksamhet är ekonomiskt fördelaktigt för klienten då den medför stora effektivitetsvinster.

Undersökningar av AI-systemens kvalitét visar även att felmarginalerna är markant lägre för AI-systemen än för människor. AI-systemen under en due diligence ger möjligheten att analysera data på snabbt och effektivt sätt som annars hade tagit rådgivaren timmar. Rådgivare kan då istället djupare analysera det resultat som AI-systemen kommit fram till. Detta leder till bättre service för klienten då kvaliteten på råden blir högre. Systemen är dock inte alltid felfria och användningen av AI-systemen är förenat med höga risker för ansvarig juridisk rådgivare.

Omfattningen av due diligence-arbetet kan vara mer eller mindre omfattande beroende på huruvida det är fråga om en aktie- eller inkrämsöverlåtelse. Trots AI-systemens framfart lär det nog dröja innan systemen helt kan ta över processen. Rapporten från Datasite visar på att hela 48 procent av de tillfrågade verksamma juristerna tror att due diligence är det område som främst kommer att förbättras med hjälp av ny teknologi och digitalisering. Till denna dag finns det ännu inga AI-system som klarat av Turingtestet, som visar att artificiell intelligens har svårt att framställa och mäta upp till den mänskliga hjärnans kapacitet. Dagens AI-system har inte kapaciteten att göra flera saker samtidigt, utan kan än så länge endast fokusera på en uppgift i taget. Trots att AI-systemen än så länge endast kan fokusera på en uppgift i taget, har framfarten inom artificiell intelligens påskyndat arbeten som annars hade tagit den vanliga människan timmar. Rapporten från Datasite visar även att inom de kommande fem åren så kommer due diligence-processen att utföras snabbare, med högre

tillförlitlighet och lägre felmarginal än den process som följer om juristerna själva gör den. Felmarginalerna hos vissa av AI-systemen ligger redan på 94 procent, vilket med mer träning säkerligen kommer krypa närmare 100 procent i framtiden. Jag är övertygad om att användningen av AI-system inom det juridiska arbetet kommer att bli framtidens norm inom branschen.

Av vad som tidigare tagits upp i avsnitt 3.1 är det smal artificiell intelligens som är relevant för det juridiska arbetet, men den har sina begränsningar. Den smala intelligensen är anpassad till repetitiva och enklare uppgifter, till exempel att hitta specifika klausuler under en dokumentgranskning. Visserligen kommer artificiell intelligens i stor utsträckning ersätta många arbetsuppgifter och vara ett bra hjälpmedel och supplement till juristernas dagliga arbete, men vi är långt ifrån att AI-system helt kan ta över arbetet. Arbetsuppgifter som följer samma mönster kommer kunna tas över av A artificiell intelligens och påverka positivt på juristbranschen. Däremot står byråerna inför en utmaning att använda sig av AI-system för att analysera ostrukturerad data. Den stora mängden data som behandlas under en due diligence är ostrukturerad. Möjligheten att använda AI-systemen är därför begränsade. För att möta detta problem bör företag strukturera sin data för att på så sätt kunna effektivisera arbetet. Det må vara ett resurskrävande arbete, men fördelen med att kunna använda sig av AI-systemen i längden kommer generera mer vinst åt företaget. Likväl som att ett målbolags virtuella datarum organiseras inför en företagsförvärvsprocess, bör bolag kontinuerligt sträva efter att strukturera sin data. Det skulle tillåta AI-systemen möjligheten att appliceras vid fler situationer än endast vid due diligence-arbete då data oftast strukturerats upp. Som exempel på en sådan situation kan vara möjligheten för AI-systemet att analysera en klients olika köpavtal för att kunna ge råd vid upprättandet av standardavtal för klienten.

5.2 Rådgivning och avtalsförhållandet mellan advokatbyrå och klient

5.2.1 Rådgivning vid due diligence

Som behandlats i avsnitt 2.5.1 är due diligence den undersökningen som görs på ett målbolags juridiska omständigheter och andra förhållanden som förutsättning för ett företagsförvärv. Vad som först bör klargöras är om rådgivningsansvaret innefattar arbetet med due diligence som rådgivning. Det måste först vara fråga om ett råd, inte bara information, och det bör finnas ett avtal mellan rådgivaren och mottagaren av rådet. Det finns som sagt ingen enhetlig definition av rådgivningsbegreppet i lag, men sett till förarbeten där begreppet behandlats bör rådgivning avse ett rekommenderat handlingsätt där konkreta åtgärder vidtas för att omsätta rådet i praktiken. En advokats due diligence bör därav anses utgöra sådan rådgivning enligt rådgivningsansvaret. Det resultat som uppkommer ur due diligence-arbetet syftar till att ligga som grund för klientens fortsatta handlingar i en transaktionsprocess. En advokat som utför due diligence och lämnar råd kan därför bli rådgivningsansvarig. Som stöd till denna slutsats kan hämtas ur tidigare redovisad praxis och rättsfall. I Konefallet (NJA 1987 s. 692) ansågs en värderingsmans undersökning utgöra grunden att acceptera fastigheten som tillräcklig säkerhet för ett lån. I den svenska skiljedomen mellan ProfilGruppen AB och KPMG agerade part på framtagna due diligence-rapport. Rapporten var behäftad med brister vilket medförde konsekvenser till ProfilGruppen som agerat på uppgifterna. Det bör således stå klart att rådgivningsansvaret även omfattar en advokats råd baserat på gjord due diligence.

5.2.2 Ansvarig rådgivare vid användandet av artificiell intelligens

Som tidigare nämnts i avsnitt 4.5 utgör inte AI-system ett rättssubjekt, de har inga rättigheter eller skyldigheter då de utgör data och mjukvara. Rättigheterna och skyldigheterna måste innehas av en fysisk eller juridisk person och Europaparlamentet har i sitt Betänkande med rekommendationer till kommissionen om en skadeståndsordning för artificiell intelligens ansett att det inte är nödvändigt att AI-system är juridiska personer. Svernlöv och Runsten har i två artiklar i tidskriften Advokaten uttalat att utgångspunkten bör vara att advokatbyrån är den part som bär ansvaret för användningen av AI-system. Åsikten att advokatbyrån är den som ansvarar för användningen av AI-systemet ter sig rimlig. Det är advokatbyrån som har ett direkt avtalsförhållande med klienten om användningen av AI-system till syfte att underlätta det juridiska arbetet. Klienten har uppdragit advokaten att utföra due diligence och advokaten har en skyldighet att vid utövande av sin verksamhet redbart och nitiskt utföra sitt anförtrodda uppdrag och i allt iakttä god advokatsed enligt 8 kap. 4 § 1 stycket rättegångsbalken. Advokater omfattas även som yrkesgrupp av rådgivaransvaret och bör således i första hand anses som rådgivare.

Jag har tidigare i avsnitt 4.5 kort diskuterat om programmeraren till AI-verktyget kan ses som ansvarig rådgivare. Detta ter sig som sagt inte teoretiskt möjligt när det inte finns något direkt avtalsförhållande mellan programmeraren och klienten. Programmeraren ter sig troligtvis inte vara upphovspersonen till det råd som klienten agerat på. Som går att utläsa från AI-leverantörers användarvillkor (se Bilaga A, B och C) är sannolikheten stor att advokatbyråer underlåtit sig rätten att kunna söka ansvar hos AI-leverantören då AI-systemet bidragit till ett felaktigt eller inkorrekt råd. I vissa fall ska advokatbyrån hålla AI-leverantören helt fri från ansvar. Advokatbyrån är således helt ansvarig för det råd som baserats på AI-systemens resultat. Det torde därför vara mer troligt att klienten vänder sig till advokatbyrån som har ett rådgivaransvar vid användandet AI-system.

Slutsatsen är därför att AI-programmeraren inte ska hållas ansvarig för användandet av AI-systemet. Advokatbyrån eller den enskilda advokaten bör därför vara den som ses ansvarig rådgivare när arbetet utförs med hjälp artificiell intelligens.

5.2.3 Möjligheten att friskriva sig från ansvar

I avsnitt 4.4.1 fastslogs det att det råder strängt ansvar för professionell rådgivning och att möjligheterna till friskrivning är begränsade då rådgivningen görs på kontraktuell bas. Möjligheten att friskriva sig från ansvar begränsas ytterligare på grund av den lojalitetsplikt som råder mellan advokat och klient. I avsnitt 4.4.5 behandlar jag effekten av en sådan friskrivning. Där kommer jag fram till att en sådan klausul troligtvis hade kunnat ogiltigförklaras med stöd 36 § avtalslagen och av allmänna principer. Friskrivningen torde även strida mot god advokatsed för vilket kan medföra disciplinansvar. Även vaga eller generella friskrivningar angående metoden för utredningens utförande bör kunna jämkas med stöd av 36 § avtalslagen. Däremot är det vanligt att advokater gör uttalanden om ett visst råds tillförlitlighet. Trots att ett sådant uttalande inte är en friskrivning i strikt mening, kan det påverka culpabedömningen och uppnå samma ansvarsbegränsande effekt som en friskrivning. Slutsatsen som kan dras är därmed att möjligheten att friskriva sig helt från ansvar är begränsat. Sannolikheten att en sådan friskrivning skulle anses acceptabel är låg och troligtvis hade friskrivningen ogiltigförklarats med stöd av 36 § avtalslagen och allmänna principer. För juridisk rådgivning i en transaktion finns det ofta ett uttryckligt uppdragsavtal mellan advokatbyrån eller den enskilda advokaten och klienten. Här kan det vara av intresse för rådgivaren att specificera rådgivningens ramar och begränsningar. Advokatbyrån eller den enskilda advokaten bör som exempelvis avtala med klienten om att artificiell intelligens används som arbetsmetod i samband med en due diligence. Avtalet bör specificera hur AI-systemet används och vilka risker som kan uppkomma för att den pedagogiska plikten fram till dess att

användandet av AI-system vid juridiskt arbete blir mer allmänt vedertagna. Ett sådant avtal hade varit till fördel för rådgivaren då förbehåll vid en oaktsamhetsbedömning skulle kunna få samma effekt som en friskrivning.

5.2.4 Klientens möjlighet till ersättning för skada som orsakats av AI-systemen

Det har tidigare i uppsatsen framkommit att för ansvar för oaktsam rådgivning ska bli aktuellt, så krävs det att uppkommit eller kommer att uppkomma med det bristfälliga rådet. I avsnitt 4.3.1 framkommer det att i förevarande fall är 1 kap. 2 § skuldebrevslagen av intresse då paragrafen avser skada som vållats utan samband med person- eller sakskada. Med skada menas här ren förmögenhetsskada som typiskt sett aktualiseras i advokatverksamhet. Skadestånd för ren förmögenhetsskada krävs i huvudregel brottslig gärning enligt 2 kap. 2 § skuldebrevslagen. Det har även framkommit att det finns undantag för kontraktsförhållanden om det skett kontraktsbrott i form av garantibrist eller annat fel. Även ansvar grundat på den allmänna lojalitetsplikten som följer av parternas relation är att ses som ett undantag till huvudregeln. Det är dock inte tillräckligt att en ren förmögenhetsskada uppkommit på grund av att ett oaktsamt råd lämnats, utan det måste kunna styrkas att adekvat kausalitet föreligger mellan det givna rådet och den uppkomna skadan.

Det kan finnas flera bakomliggande orsaker till varför ett företagsförvärv misslyckats eller visat sig vara mindre lukrativt än vad köparen räknat med. Orsakerna behöver inte nödvändigtvis bero på de råd som getts baserat på AI-systemets resultat. Målbolaget kanske inte besitter de inkomstgenererande tillgångar som legat till grund för dess värdering. Målbolaget kanske inte omsätter eller har utvecklats åt det håll som förutsågs vid förvärvsprocessen. Det är således av vikt att det går att påvisa ett samband med att rådgivarens oaktsamma råd under förvärvsprocessen är orsaken till köparens förlust. Vid ett sådant kausalt samband är det enkelt att

se att rådgivaren skulle vara ansvarig. Rådgivaren har gett ett råd som förorsakat klienten skada. Däremot blir frågan än mer komplicerad om advokatbyrån eller den enskilda advokaten använt sig av artificiell intelligens i sitt arbete. Vem har lämnat rådet och vem är skadevållaren? I due diligence-arbetet tenderar som sagt advokaten att ta fram ett råd baserat på det resultat som AI-systemen kommit fram till. Resultatet från en artificiell intelligens är således grunden till det slutgiltiga råd som advokaten ger till klienten. Det torde dock onekligen vara omöjligt att hålla ett datasystem ansvarig för ett bristande råd. Resonemanget om vem som bör hållas ansvarig för rådgivning vid due diligence i avsnitt 5.2.2 torde kunna appliceras även här. AI-systemet är inget rättssubjekt och har inte i slutändan lämnat rådet, utan det är advokatbyrån eller den enskilda advokaten som bär ansvaret för rådet. Skulle klienten således lida ren förmögenhetsskada på grund av det oaktsamma råd som lämnats, bör advokatbyrån eller den enskilda advokaten därför bära ansvaret.

5.3 Advokatbyråns möjlighet till ersättning för skada som orsakats av AI-systemen

Det är möjligt att en advokat som åläggs ansvar för felaktig rådgivning i sin tur riktar anspråk mot AI-leverantören för kontraktsbrott. Möjligheten för en sådan talan att vinna beror enbart på vad som avtalats vid köpet av AI-systemet, köprättsliga felregler och omständigheterna i det enskilda fallet. För att advokatbyrån överhuvudtaget ska kunna vända sig mot AI-leverantören för ersättning för skada, krävs det att skadan beror på något inneboende fel i AI-systemet som AI-leverantören rent köprättsligt ansvarar för.

De allmänna villkor som diskuterats i avsnitt 4.6 och som utgör Bilaga A, B och C utgör standardavtal. Standardavtal har i avsnitt 4.2 benämnts som

sådana villkor eller klausuler som inte har varit föremål för individuell förhandling. Dessa villkor följer således med automatiskt vid köp av ett AI-system. Sett till riskfördelningen och maktbalansen i villkoren, så är de inte jämna mellan AI-leverantören och advokatbyrån. AI-leverantörerna har i sina användarvillkor uttryckligen angett att de inte lämnar några garantier för resultatet som kan erhållas från AI-systemen är korrekta eller tillförlitliga. Det finns även en ansvarsbegränsning där AI-leverantören inte bli ansvariga för indirekta, särskilda, oavsiktliga eller andra följdskador. Om ingen förhandlingsmöjlighet ges gällande villkoren i standardavtalen får advokatbyråerna godta de angivna villkoren. Det är dock inget nytt att leverantörer vill friskriva sig från ansvar, framförallt inte då kontraktsförhållandet är mellan två näringsidkare. Tolkning av friskrivningsklausulerna ska ske till nackdel för den som författat dem, men mellan näringsidkare är det inte oskäligt att friskriva sig från allt skadeståndsansvar, se NJA 1979 s. 438. I förevarande exempel har de tre AI-leverantörerna, mer eller mindre, friskrivit sig helt från ansvar, ej heller har några garantier lämnats för att resultaten som kommer av att använda AI-systemet är korrekt eller tillförlitligt. Av vad som tidigare fastslagits i avsnitt 4.2 är det av vikt att friskrivningar i standardavtal är lätt tillgängliga. Alla tre exempel har funnits tillgängliga på AI-leverantörernas hemsida. En advokatbyrå hade troligtvis därför inte vunnit någon framgång med invändningen om att de inte känt till eller borde ha känt till friskrivningarna. Det bör dock beaktas att diskussionen och slutsatsen baserats på tre användarvillkor. Möjligheten till ersättning för en advokatbyrå kan drastiskt förändras baserat på situation till situation som nämns i avsnittets första stycke. En advokatbyrås möjlighet till ersättning för skada som orsakats av AI-systemen bör dock anses som svaga om de AI-leverantörer som advokatbyråerna köpt sina AI-system från har liknande användarvillkor som i förevarande fall.

Bilaga A – Kira Systems

Utdrag ur Kira Systems Terms of Service. Utdraget har egna markeringar.

Hämtad 2020-12-01.

8. Representations and Warranties; Disclaimer

Each party represents and warrants that this Agreement constitutes its valid and binding obligation and is enforceable against it in accordance with the terms of this Agreement. EXCEPT FOR THE EXPRESS WARRANTIES STATED IN THIS SECTION 7, KIRA SYSTEMS DISCLAIMS ALL OTHER REPRESENTATIONS AND WARRANTIES, WHETHER IMPLIED BY OPERATION OF LAW OR OTHERWISE, INCLUDING, WITHOUT LIMITATION, ANY WARRANTIES OF MERCHANTABILITY, FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE, NON-INFRINGEMENT, ERROR-FREE OR UNINTERRUPTED OPERATION, AND ANY REPRESENTATIONS OR WARRANTIES ARISING FROM A COURSE OF PERFORMANCE, COURSE OF DEALING OR USAGE OF TRADE. **WITHOUT LIMITING THE FOREGOING, KIRA SYSTEMS MAKES NO WARRANTY THAT (I) THE SERVICES, INCLUDING THE KIRA TECHNOLOGY, THE REPORTS, OR ANY OTHER SERVICES OR DELIVERABLES PROVIDED HEREUNDER (COLLECTIVELY, THE “MATERIALS”) WILL MEET THE REQUIREMENTS OF USER OR OPERATE IN COMBINATION WITH ANY HARDWARE, SOFTWARE OR DATA NOT PROVIDED BY KIRA SYSTEMS, (II) THE SERVICES WILL BE UNINTERRUPTED, TIMELY, SECURE, OR ERROR-FREE, (III) THE RESULTS THAT MAY BE OBTAINED FROM THE USE OF THE MATERIALS WILL BE ACCURATE OR RELIABLE, OR (IV) ANY ERRORS IN THE MATERIALS WILL BE CORRECTED. THE MATERIALS ARE PROVIDED ON AN “AS IS” AND “AS AVAILABLE” BASIS WITH ALL DEFECTS.** NO ORAL OR WRITTEN INFORMATION OR COMMUNICATIONS GIVEN BY KIRA SYSTEMS, ITS EMPLOYEES, OR AGENTS WILL INCREASE THE SCOPE OF THE ABOVE WARRANTY OR CREATE ANY NEW OR ADDITIONAL WARRANTIES.

9. Liability

EXCEPT FOR DAMAGES ARISING FROM A PARTY’S FRAUD OR WILLFUL MISCONDUCT OR MISAPPROPRIATION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS: **IN NO EVENT WILL (I) EITHER PARTY BE LIABLE FOR INDIRECT, SPECIAL, INCIDENTAL OR CONSEQUENTIAL DAMAGES, INCLUDING, BUT NOT LIMITED TO, LOSS OF PROFITS, LOSS OF REVENUES, DATA LOSS OR USAGE, OR LOSS OF**

OPPORTUNITIES, ARISING OUT OF OR RELATING TO THIS AGREEMENT OR THE SERVICES, EVEN IF SUCH PARTY HAS BEEN ADVISED OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES AND (II) EITHER PARTY'S TOTAL LIABILITY ARISING OUT OF OR RELATING TO THIS AGREEMENT AND/OR THE SERVICES, REGARDLESS OF CAUSE OR THEORY OF RECOVERY, EXCEED ONE HUNDRED DOLLARS (\$100). To the extent any liability of a party cannot be disclaimed, excluded or limited as aforesaid under applicable law, such liability shall be disclaimed, excluded and limited to the fullest extent permitted under applicable law.

Bilaga B – Donna Technologies

Utdrag ur Donna Technologies Terms of Service, med egna markeringar.
Hämtad 2020-12-01.

12. Warranty Disclaimer

To the maximum extent permitted by applicable law, Donna Technologies, its licensors and its suppliers expressly disclaim any and all warranties and conditions, express or implied, regarding the Services, including, but not limited to, any implied warranties or conditions of merchantability, merchantable quality, fitness for a particular purpose, title, non-infringement, satisfactory quality or arising from a course of dealing, law, usage, or trade practice, or regarding security, reliability, timeliness and performance. **You agree that your use of the Services is at your own sole risk and that the Services are provided on an “as is,” “where is,” “as available,” “with all faults” basis, without warranties of any kind, either express or implied.** Without limiting the foregoing, **Donna Technologies and its licensors and its suppliers do not warrant that the operation of the Services will meet your requirements or will be uninterrupted or error-free.**

13. Limitation of Liability

13.1 Donna Technologies and its representatives and employees shall not be responsible or liable with respect to any subject matter of these Terms, for any cause, including breach of contract, warranty or negligence: **(i) for error or interruption of use or for loss or inaccuracy or corruption of data or cost of procurement of substitute goods, services or technology or loss of business; (ii) for loss of profit, revenue, savings, business, use, data (including User Content), and/or goodwill; (iii) for any indirect, incidental, special or consequential damages of any kind;** (iv) for any matter beyond Donna Technologies’ reasonable control; or (v) for any amounts that, together with amounts associated with all other claims, exceed an amount equal to the Fees paid by you relating to the Services in the

previous 12 months (which in the first 12 months is deemed to be the total Fees paid by you from the date that you set up an account to the date of the first event giving rise to liability); in each case, whether or not Donna Technologies has been advised of the possibility of such damages.

13.3 **Each party must take reasonable steps to mitigate any loss or damage**, cost or expense it may suffer or incur arising out of anything done or not done by the other party under or in connection with these Terms or the Services.

14. Indemnification

You hereby agree to indemnify and hold Donna Technologies harmless against any damages, losses, liabilities, settlements and expenses (including without limitation costs and attorneys' fees) in connection with any claim or action that arises from an alleged violation of these Terms or otherwise from your and your Permitted Users' use of the Services.

Bilaga C – LawGeex

Utdrag ur LawGeex Terms of Use, med egna markeringar och redigeringar.

Hämtad 2020-12-01.

Limitation of Liability and Warranty

[...]

THE FOLLOWING SECTION REGARDING LIMITATION OF LIABILITY AND WARRANTY APPLIES WHETHER OR NOT THE SERVICES PROVIDED UNDER THE SITE ARE FOR PAYMENT.

EXCEPT AS EXPRESSLY PROVIDED OTHERWISE IN A WRITTEN AGREEMENT BETWEEN YOU AND LAWGEEEX, THE SITE (INCLUDING THE CONTENT AND ANY OTHER SERVICES PROVIDED THEREBY), IS **PROVIDED “AS IS” AND WITHOUT WARRANTIES OF ANY KIND** INCLUDING, WITHOUT LIMITATION, REPRESENTATIONS, WARRANTIES AND CONDITIONS OF MERCHANTABILITY, MERCHANTABILITY, QUALITY, FITNESS FOR A PARTICULAR PURPOSE, TITLE, NON-INFRINGEMENT, AND THOSE ARISING BY STATUTE OR FROM A COURSE OF DEALING OR USAGE OF TRADE. WHILE WE MAKE REASONABLE EFFORTS TO ENSURE THAT THE SITE WILL FUNCTION AS CLAIMED, LAWGEEEX DOES NOT GUARANTEE THAT THE SITE WILL BE FREE OF BUGS, SECURITY BREACHES, VIRUS ATTACKS AND THE LIKE, OR THAT IT WILL ALWAYS BE AVAILABLE. THE SITE WILL OCCASIONALLY BE UNAVAILABLE FOR ROUTINE MAINTENANCE, UPGRADING, OR OTHER REASONS. IN ADDITION, YOU AGREE THAT LAWGEEEX WILL NOT BE HELD RESPONSIBLE FOR ANY CONSEQUENCES TO ITS USERS THAT MAY RESULT FROM TECHNICAL PROBLEMS OF THE INTERNET, SLOW CONNECTIONS, TRAFFIC CONGESTION OR OVERLOAD OF OUR OR OTHER SERVERS, ETC. YOU

SPECIFICALLY ACKNOWLEDGE THAT LAWGEEX SHALL NOT BE LIABLE FOR USER SUBMISSIONS OR THE DEFAMATORY, OFFENSIVE, OR ILLEGAL CONDUCT OF ANY THIRD PARTY AND THAT THE RISK OF HARM OR DAMAGE FROM THE FOREGOING RESTS ENTIRELY WITH YOU.

[...]

UNDER NO CIRCUMSTANCES SHALL LAWGEEX, ITS AFFILIATES AND THEIR RESPECTIVE OFFICERS, DIRECTORS, EMPLOYEES, LICENSORS, ASSIGNS AND AGENTS BE LIABLE FOR ANY LOSS OF MONEY, GOODWILL, REPUTATION, SPECIAL, INDIRECT, DIRECT, INCIDENTAL, PUNITIVE OR CONSEQUENTIAL DAMAGES THAT RESULT FROM THE USE OF, OR THE INABILITY TO USE, THE SITE AND ITS SERVICES EVEN IF LAWGEEX HAS BEEN ADVISED OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGES. IN ANY EVENT AND WITHOUT LIMITING THE GENERALITY OF THIS SECTION TO THE EXTENT PERMITTED BY LAW YOU AGREE THAT THE LAWGEEX'S TOTAL LIABILITY TO YOU FOR ALL DAMAGES AND LOSSES SHALL NOT IN ANY CIRCUMSTANCES EXCEED THE GREATER OF (A) THE AGGREGATE OF THE AMOUNT (IF ANY) PAID BY YOU IN THE 12 MONTHS IMMEDIATELY PRECEDING BRINGING OF A CLAIM AGAINST LAWGEEX OR ITS AFFILIATES, OR (B) \$100.

SOME JURISDICTIONS DO NOT ALLOW THE LIMITATION OR EXCLUSION OF LIABILITY FOR INCIDENTAL OR CONSEQUENTIAL DAMAGES, SO THE ABOVE LIMITATIONS MAY NOT APPLY TO YOU.

[...]

What that all boils down to is that it's not our fault if bad stuff happens to you because you use the Site or Service. If any bad stuff DOES happen to you (which we really hope it won't), we're not going to pay you more than \$100.

Indemnity

[...]

You agree to defend, indemnify and hold harmless LAWGEEX, its affiliates, and their respective officers, directors, employees and agents, from and against any and all claims, damages, obligations, losses, liabilities, costs and expenses (including but not limited to attorney's fees) arising from: (i) Your use of the Site; (ii) Your violation of these Terms; (iii) Your violation of any third party right, including without limitation any copyright, property, publicity or privacy right; or (iv) any claim that one of Your User Submissions caused damage to a third party. This defense, hold harmless and indemnification obligation will survive these Terms and Your use of the Site.

What that means is that if WE get sued because of something YOU did you have to pay the damages and also pay our lawyer's bills. [...]

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

SOU 1974:83 Generalklausul i förmögenhetsrätten.

Prop. 88/89:76 Om ny köplag.

SOU 2002:41 s. 32 Konsumentskydd vid finansiell rådgivning.

Litteratur

Adlercreutz, A, Gorton, L och Lindell-Frantz, E, Avtalsrätt I, fjortonde upplagan, Juristförlaget i Lund 2016
[cit. Adlercreutz, Gorton och Lindell-Frantz (2016)]

Bengtsson, Bertil, Ullman, Harald & Unger, Sven, Allehanda om skadestånd i avtalsförhållanden, andra, [rev.] uppl., Jure, Stockholm, 2013.
[cit. Bengtsson, Ullman och Unger (2013)]

Bengtsson, Bertil, Ullman, Harald och Unger, Sven, Allehanda om skadestånd i avtalsförhållande, tredje upplagan, Jure Förlag AB, 2019.
[cit. Bengtsson, Ullman och Unger (2019)]

Bernitz, Ulf, Finna rätt: juristens källmaterial och arbetsmetoder, fjortonde upplagan, 2017.
[cit. Bernitz (2017)]

Bernitz, Ulf, Standardavtalsrätt, nionde upplagan, Norstedts Juridik AB, 2018.
[cit. Bernitz (2018)].

Bostrom, Nick, Superintelligence: paths, dangers, strategies, Oxford University Press, 2014.

[cit. Bostrom (2014)]

Calissendorff, Axel, Vendor due diligence – en ny typ av uppdrag ur advokatetiska och skadeståndsrättsliga perspektiv, s. 106-135, i: Juridiska fakulteten i Stockholm 100 år – En minnesskrift, 2007

[cit: Calissendorff (2007)]

Forssman, Magnus. Företagsöverlåtelser: en introduktion till den legala processen, andra upplagan, Wolters Kluwer, 2016.

[cit. Forssman (2016)]

Gräns, Minna, Allmänt om andra vetenskaper inom juridiken i Nääv, Maria och Zamboni, Mauro (red.), Juridisk metodlära, andra upplagan, Lund, 2018, s. 429–442.

[cit. Gräns (2018)]

Hellner, Jan och Ramberg, Jan, Speciell avtalsrätt I: köprätt, andra upplagan, Juristförlaget, 1991.

[cit. Hellner och Ramberg (1991)].

Hellner, Jan och Radetzki, Marcus, Skadeståndsrätt, nionde upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2014

[cit. Hellner och Radetzki (2014)]

Heuman, Lars, Advokatens Rättsutredningar – metod och ansvar, Juristförlaget, 1987.

[cit. Heuman (1987)]

Hultmark, Christina, Kontraktbrott vid köp av aktie, Juristförlaget, 1992.

[cit. Hultmark (1992)].

Karnell, Gunnar, Om värdefel vid överlåtelse av rörelsedrivande aktiebolag, Festskrift till Knut Rodhe, 1976, s. 271 – 309.

[cit. Karnell (1976)]

Korling, Fredric, Rådgivningsansvar: särskilt avseende finansiell rådgivning och investeringsrådgivning, Jure, Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2010, Stockholm, 2010.

[cit. Korling (2010)]

Lindskog, Stefan i Unger, Sven, Thorsson, Leif & Calissendorff, Gotthard (red.), Festskrift till Gotthard Calissendorff, Norstedt, Stockholm, 1990.

[cit. Lindskog (1990)]

Lindskog, Stefan, Om tolkning av balansräkningsgaranti vid aktieöverlåtelse, Festskrift till Kurt Grönfors, Norstedts Juridik AB, 1991, s. 305.

[cit. Lindskog (1991)]

Lundmark, Thorsten, Friskrivningsklausuler: giltighet och räckvidd – särskilt om friskrivning i kommersiella avtal om köp av lös egendom, Iustus Förlag AB, 1996.

[cit. Lundmark (1996)]

Orrbeck, Martin, Företagsförvärv i praktiken, Studentlitteratur, 2006.

[cit. Orrbeck (2006)]

Sandgren, Claes, Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: Ämne, material, metod och argumentation, tredje upplagan, Norstedts Juridik, 2015.

[cit. Sandgren (2015)]

Sevenius, Robert, Företagsförvärv: en introduktion, andra upplagan, Studentlitteratur, 2011.

[cit. Sevenius (2011)]

Sevenius, Robert, Due diligence – besiktning av företag, Sanoma Utbildning AB, 2013.

[cit. Sevenius (2013)]

Svernlöv, Carl, Företagsförvärvsskolan del 2: Företagsundersökning, Balans nr. 4, s. 30–37, 2004.

[cit. Svernlöv (2004)]

Ramberg, Christina, Kontraktsbrott vid köp av aktie: särskilt om fel, Juristförlaget, Stockholm, 1992.

[cit. Ramberg (1992)]

Ramberg, Christina, Kontraktsrätten: en introduktion, Norstedts Juridik AB, 2005.

[cit. Ramberg (2005)].

Ramberg, Christina och Herre, John, Internationella köplagen (CISG): en kommentar, fjärde upplagan, Wolters Kluwer, 2016.

[cit. Ramberg och Herre (2016)]

Ramberg, Jan och Ramberg, Christina, Allmän avtalsrätt, tionde omarbetad och utökad upplaga, Norstedts Juridik AB, 2016.

[cit. Ramberg och Ramberg (2016)]

Ramberg, Jan och Ramberg, Christina, Allmän avtalsrätt, nionde upplagan, Norstedts Juridik AB, 2014.

[cit. Ramberg och Ramberg (2019)].

Russell, Stuart Jonathan & Norvig, Peter, Artificial intelligence [Elektronisk resurs] : a modern approach, 3rd, Pearson new international edition, Pearson Education Limited, Harlow, 2014.

[cit. Russell och Norvig (2014)]

Wiklund, Holger, Advokats skadeståndsansvar, i: Skadeståndsrättsliga Spörsmål, Försäkringsjuridiska Föreningens publikation Nr 10, Norstedt och Söner, 1953.

[(cit. Wiklund (1953))]

Elektroniska källor

Advokaten, AI standard på storbyråerna, Nr 4 2019 Årgång 85, 2019, <<https://www.advokaten.se/Tidningsnummer/2019/nr-4-2019-argang-85/ai-nu-standard-pa-storbyraerna/>> hämtad 2020-10-22.

[cit. Advokaten (2019)]

Advokaten, Rådgivaransvar och AI: Ansvaret ligger på användaren, Nr 4 2019 Årgång 85, 2019,

<<https://www.advokaten.se/Tidningsnummer/2019/nr-4-2019-argang-85/new-page23/>> hämtad 2020-11-26.

[cit. Advokaten (Ansvaret ligger på användaren)]

Öster, Ulrika, AI nu självklar på advokatbyråerna, Advokaten, Nr 4 2019 Årgång 85, 2019, <<https://www.advokaten.se/Tidningsnummer/2019/nr-4-2019-argang-85/new-page20/>> hämtad 2020-11-26.

[cit. Öster (2019)]

Datasite, The new state of M&A – a global perspective, 2020,

<<https://www.datasite.com/content/dam/datasite/en/documents/reports/datasite-the-new-state-of-m-and-a-report.pdf>> hämtad 2020-12-03.

[cit. Datasite (2020)]

Donna Technologies, Terms of service, <<https://www.donna.legal/terms>> hämtad 2020-12-01.

[cit. Donna Technologies (Terms of service)]

eBravia, <<https://ebrevia.com/#homepage>> hämtad 2020-12-03.

[cit. eBravia]

Gurumurthy, Ragu, Muraskin, Craig och Schatsky, David, Demistifying artificial intelligence: What business leaders need to know about cognitive technologies, Deloitte Insights, 2014,

<<https://www2.deloitte.com/us/en/insights/focus/cognitive-technologies/what-is-cognitive-technology.html#endnote-sup-12>> hämtad 2020-10-18.

[cit. Gurumurthy, Muraskin och Schatsky (2014)]

Hadhazy, Adam, Science fiction or fact: humanlike intelligent machines will soon exist, Live Science, 2012, <<https://www.livescience.com/19895-artificial-intelligence-machines.html>> hämtad 2020-11-15.

[cit. Hadhazy (2012)]

Ingvarsson, Torbjörn, Rådgivningsansvar och medvållande, Juridisk tidsskift nr 3 2002/03, s. 561–573

<http://www.ingvarssonjuridik.se/publikationer/561-2002_03_3.pdf>, hämtad: 2020-10-20.

[cit. Ingvarsson (2002/03)]

Jeffrey, Cal, Machine-learning algorithm beats 20 lawyers in NDA legal analysis, Techspot, 2018, <<https://www.techspot.com/news/77189-machine-learning-algorithm-beats-20-lawyers-nda-legal.html>> hämtad 2020-11-15.

[Jeffrey (2018)]

Kira Systems, <<https://kirasystems.com/how-it-works/due-diligence/>> hämtad 2020-12-03.

[cit. Kira Systems]

Kira System, Terms of service, <<https://kirasystems.com/terms-of-service/>> hämtad 2020-12-01.

[cit. Kira Systems (Terms of service)]

Kleineman, Jan, Etiskt och rättsligt ansvar för skatterådgivning, s. 441-475, i: Forhandlinge ved det 35. nordiske juristmötet i Oslo 18-20 augusti 1999, <<https://docplayer.se/2625069-Jan-kleineman-etiskt-och-rattsligt-ansvar-for-skatteradgivning.html>> hämtad 2020-11-16.

[cit. Kleineman (1999)]

Kleineman, Jan, Rådgivares informationsansvar – en probleminventering, Svensk Juristtidning 1998 s.185–211, <<https://svjt.se/svjt/1998/185>> hämtad 2020-11-18.

[cit. Kleineman (1998)]

Johansson, Anders, Undersökningsplikt vid aktiebolagsförvärv – frågor beträffande köplagens tillämpning vid förvärv av aktiebolag, Svensk Juristtidning, 1990, <<https://svjt.se/svjt/1990/81>> hämtad 2020-10-19.

[cit. Johansson (1990)]

LawGeex, 20 top lawyers beaten by legal AI, 2018, <<https://blog.lawgeex.com/20-top-lawyers-were-beaten-by-legal-ai-here-are-their-surprising-responses>> hämtad 2020-11-15.

[cit. LawGeex]

LawGeex, Terms of use, <<https://www.lawgeex.com/terms-of-use/>> hämtad 2020-12-01.

[cit. LawGeex (Terms of use)]

Luminance, <<https://www.luminance.com/>> hämtad 2020-12-03.

[cit. Luminance]

Lycke, Joahn, Banks ansvar vid placeringsrådgivning, Svensk Juristtidning, 2000, <<https://svjt.se/svjt/2000/507>> hämtad 2020-12-10.

[cit. Lycke (2000)]

Nelson, Daniel, Structured vs unstructured data, Unite AI, 2020,
<<https://www.unite.ai/structured-vs-unstructured-data/>> hämtad 2020-12-01.

[cit. Daniel (2020)]

Remus, Dana och Levy, Frank, Can robots be lawyers? Computers, lawyers and the practice of law, 2016,
<https://pdfs.semanticscholar.org/3162/e236746a99626a4e2a39b3e1b4a006797203.pdf?_ga=2.234547354.502905334.1607249286-10142230.1605611231> hämtad 2020-11-15.

[cit. Remus och Levy (2016)]

Schwab, Klaus, The fourth industrial revolution, World Economic Forum, 2016,
<https://www.academia.edu/35846430/The_Fourth_Industrial_Revolution_Klaus_Schwab> hämtad 2020-10-25.

[cit. Schwab (2016)]

Semmler, Sean och Zeeve, Artificial Intelligence: Application Today and Implications Tomorrow, 16 Duke Law & Technology Review 85-99, 2017,
<<https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1316&context=dltr>> hämtad 2020-11-15.

[cit. Semmler och Zeeve (2017)]

Sevenius, Robert, Tillämpning av artificiell intelligens i due diligence, Blendow Lexnova Expertkommentar - Affärsjuridik, 2017,
<https://sevenius.se/wp-content/uploads/2017/05/aff%C3%A4rsjuridik_mar_17.pdf> hämtad 2020-10-14.

[cit. Sevenius (2017)]

Sveriges, Kommuner och Regioner (tidigare Sveriges Kommuner och Landsting),

<<https://skr.se/download/18.1284479015a26d3e16d5373/1486739509125/A>

> hämtad 2020-11-05.

[cit. SKR (2017)]

Unger, S, Professionsansvar för advokater och andra rådgivare – omfattning, försäkringsmöjligheter och friskrivningsklausuler, Förhandlingarna vid det 36:e nordiska juristmötet i Helsingfors 15 – 17 augusti 2002, del 1 2002 s. 569-586, <<http://nordiskjurist.org/wp-content/uploads/2013/10/Referent144.pdf>> hämtad 2020-11-20.

[cit. Unger (2002)]

VINGE, Allmänna villkor, S 2020:01, 2020,

<https://www.vinge.se/media/lupp4m2z/vinge-allm%C3%A4nna_villkor_-_s_2020_1.pdf>. hämtad 2020-10-28.

[cit. VINGE (2020)]

Vinnova, Artificiell intelligens i svenskt näringsliv och samhälle - Analys av utveckling och potential, Diariernr: 2017-05616, Vinnova - Sveriges innovationsmyndighet, 2018,

<https://www.vinnova.se/contentassets/55b18cf1169a4a4f8340a5960b32fa82/vr_18_08.pdf> hämtad 2020-10-15.

[cit. Vinnova (2018)]

Wiklund, Holger, God Advokatsed, Sveriges Advokatsamfund 1973, <

<https://www.advokatsamfundet.se/Advokatetik/bocker-om-advokatetik/Boken-God-advokatsed-Holger-Wiklund/>> hämtad 2020-12-10.

[cit. Wiklund (1973)]

Wiley, Rusty, Five things to keep in mind amid the M&A evolution, Forbes, 2020, <<https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2020/08/27/five-things-to-keep-in-mind-amid-the-ma-evolution/>> hämtad 2020-12-03.

[Wiley (2020)]

Xu, Min, David, Jeanne M. och Suk Hi Kim, The Fourth Industrial Revolution: Opportunities and Challenges, International Journal of Financial Research, Vol. 9 No. 2, 2018. Finns att hitta här <https://www.researchgate.net/publication/323638914_The_Fourth_Industrial_Revolution_Opportunities_and_Challenges> hämtad 2020-12-02.

[cit. Min, David och Kim (2018)]

Åhman, Ola, Betydelseprövningen vid företagsöverlåtelser, Svensk Juristtidning, 1990, <<https://svjt.se/svjt/1990/480>> hämtad 2020-11-20.

[cit. Åhman (1990)]

Rättsfallsförteckning

NJA 1957 s. 621

NJA 1976 s. 341.

NJA 1979 s. 438

NJA 1981 s. 1091

NJA 1987 s. 692

NJA 1994 s. 532.

NJA 1994 s. 598

NJA 1997 s. 65

NJA 2000 s. 462

Skiljedom mellan ProfilGruppen AB och KPMG Bohlins AB den 22 december 2010.

Årsskrift från Stockholms Handelskammarens Skiljedomsinstitut, Svensk och internationell skiljedom 1986, s. 47.